Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

26. januar 2017 *

»Appel — konkurrence — karteller — belgiske, tyske, franske, italienske, nederlandske og østrigske markeder for badeværelsesudstyr og -inventar — afgørelse, der fastslår en overtrædelse af artikel 101 TEUF og artikel 53 i aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde — samordning af priser og udveksling af følsomme kommercielle oplysninger — samlet overtrædelse — bevis — bøder — fuld prøvelsesret — rimelig frist — proportionalitet«

I sag C-625/13 P,

angående appel i henhold til artikel 56 i statutten for Den Europæiske Unions Domstol, iværksat den 29. november 2013,

Villeroy & Boch AG, Mettlach (Tyskland), ved Rechtsanwälte M. Klusmann og T. Kreifels, bistået af professor S. Thomas,

appellant,

den anden part i appelsagen:

Europa-Kommissionen ved L. Malferrari, F. Castillo de la Torre og F. Ronkes Agerbeek, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt i første instans,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af Domstolens vicepræsident, A. Tizzano, som fungerende formand for Første Afdeling, og dommerne M. Berger, E. Levits, S. Rodin (refererende dommer) og F. Biltgen,

generaladvokat: M. Wathelet

justitssekretær: fuldmægtig K. Malacek,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 10. september 2015,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 26. november 2015,

afsagt følgende

* * Processprog: tysk.

Dom

1 I appelskriftet har Villeroy & Boch AG nedlagt påstand om ophævelse af Den Europæiske Unions rets dom af 16. september 2013, Villeroy & Boch Austria m.fl. mod Kommissionen (T-373/10, T-374/10, T-382/10 og T-402/10, ikke trykt i Sml., herefter »den appellerede dom«, EU:T:2013:455), for så vidt som Retten ved denne dom delvist frifandt Kommissionen for en påstand om annullation af Kommissionens afgørelse K(2010) 4185 endelig af 23. juni 2010 om en procedure i henhold til artikel 101 TEUF og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/39092 – Badeværelsesudstyr og -inventar) (herefter »den omtvistede afgørelse«), for så vidt som den vedrørte appellanten.

Retsforskrifter

Forordning (EF) nr. 1/2003

2 Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i [artikel 101 TEUF og 102 TEUF] (EFT 2003, L 1, s. 1) bestemmer følgende i artikel 23, stk. 2 og 3:

»2. Kommissionen kan ved beslutning pålægge virksomheder og virksomhedssammenslutninger bøder, hvis de forsætligt eller uagtsomt:

a) overtræder [artikel 101 TEUF eller 102 TEUF]

[…]

Bøden kan for hver af de virksomheder, som har deltaget i overtrædelsen, ikke overstige 10% af den samlede omsætning i det foregående regnskabsår.

[…]

3. Ved fastlæggelse af bødens størrelse skal der tages hensyn til både overtrædelsens grovhed og varighed.«

Retningslinjerne af 2006

3 I punkt 2 i retningslinjerne for beregning af bøder efter artikel 23, stk. 2, litra a), i forordning (EF) nr. 1/2003 (EUT 2006, C 210, s. 2, herefter »retningslinjerne af 2006«) anføres, at Kommissionen ved bødefastsættelsen »skal tage hensyn til overtrædelsens grovhed og varighed«, og at »bøden ikke [må] overstige de grænser, der er fastsat i artikel 23, stk. 2, andet og tredje afsnit, i forordning [(EF)] nr. 1/2003«.

4 Punkt 37 i retningslinjerne af 2006 fastsætter:

»Selv om der i disse retningslinjer redegøres for den generelle metode til fastsættelse af bøder, kan det være berettiget, at Kommissionen fraviger denne metode eller de grænser, der er fastsat i punkt 21, hvis der gør sig særlige forhold gældende i en given sag, eller det er nødvendigt at sikre et afskrækkende niveau i et bestemt tilfælde.«

Sagens baggrund og den omtvistede afgørelse

5 De produkter, der er omfattet af kartellet, er badeværelsesudstyr og -inventar, som tilhører en af de tre følgende undergrupper af produkter, nemlig vandhaner og armaturer, bruseafskærmninger og tilbehør samt keramiske artikler (herefter »de tre undergrupper af produkter«).

6 Retten fremstillede sagens baggrund i den appellerede doms præmis 1-19, og den kan sammenfattes som følger.

7 Ved den omtvistede afgørelse fastslog Kommissionen, at der var sket en overtrædelse af artikel 101, stk. 1, TEUF og af artikel 53 i aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde af 2. maj 1992 (EFT 1994, L 1, s. 3, herefter »EØS-aftalen«) inden for sektoren for badeværelsesudstyr og -inventar. Denne overtrædelse, som 17 virksomheder deltog i, fandt sted i løbet af forskellige perioder i tidsrummet fra den 16. oktober 1992 til den 9. november 2004 i form af en flerhed af konkurrencebegrænsende aftaler og samordnet praksis på Belgiens, Tysklands, Frankrigs, Italiens, Nederlandenes og Østrigs områder.

8 Kommissionen anførte nærmere bestemt i den nævnte afgørelse, at den fastslåede overtrædelse for det første bestod i, at producenterne af badeværelsesudstyr og -inventar samordnede deres årlige prisforhøjelser og andre aspekter ved prisfastsættelsen ved regelmæssige møder i nationale brancheforeninger, for det andet i fastsættelse eller samordning af priserne ved konkrete begivenheder, såsom en stigning i råvarepriser, indførelsen af euroen eller indførelse af motorvejsafgifter og for det tredje i videregivelse og udveksling af følsomme kommercielle oplysninger. Desuden konstaterede Kommissionen, at fastsættelsen af priser i sektoren for badeværelsesudstyr og -inventar var en årligt tilbagevendende begivenhed. Inden for rammerne heraf fastsatte producenterne deres prislister, som i almindelighed gjaldt et år, og som dannede grundlag for de kommercielle relationer med grossisterne.

9 Villeroy & Boch og de andre sagsøgere i første instans, Villeroy & Boch Austria GmbH (herefter »Villeroy & Boch Østrig«), Villeroy & Boch SAS (herefter »Villeroy & Boch Frankrig«) og Villeroy & Boch Belgium SA (herefter »Villeroy & Boch Belgien«), er aktive inden for sektoren for badeværelsesudstyr og -inventar. Villeroy & Boch ejer hele kapitalen i Villeroy & Boch Østrig, Villeroy & Boch Frankrig, Villeroy & Boch Belgien, Ucosan BV og dennes datterselskaber samt i Villeroy & Boch SARL (herefter »Villeroy & Boch Luxembourg«).

10 Den 15. juli 2004 oplyste Masco Corp. og selskabets datterselskaber, herunder Hansgrohe AG, som fremstiller vandhaner og armaturer, og Hüppe GmbH, som fremstiller bruseafskærmninger, Kommissionen om forekomsten af et kartel inden for sektoren for badeværelsesudstyr og -inventar og anmodede om bødefritagelse i henhold til Kommissionens meddelelse om bødefritagelse eller bødenedsættelse i kartelsager (EFT 2002, C 45, s. 3, herefter »samarbejdsmeddelelsen af 2002«) eller i mangel deraf om nedsættelse af den bøde, som de kunne blive pålagt. Kommissionen traf den 2. marts 2005 en betinget beslutning om bødefritagelse for Masco i henhold til denne meddelelses punkt 8, litra a), og punkt 15.

11 Den 9. og 10. november 2004 gennemførte Kommissionen uanmeldte kontrolundersøgelser i lokalerne for flere selskaber og nationale brancheforeninger, der var aktive inden for sektoren for badeværelsesudstyr og -inventar.

12 Den 15. og den 19. november 2004 anmodede henholdsvis Grohe Beteiligungs GmbH og dets datterselskaber samt American Standard Inc. (herefter »Ideal Standard«) om bødefritagelse i henhold til samarbejdsmeddelelsen af 2002 eller subsidiært om bødenedsættelse.

13 Efter i perioden fra den 15. november 2005 til den 16. maj 2006 at have sendt begæringer om oplysninger til flere virksomheder og organisationer, der var aktive inden for sektoren for badeværelsesudstyr og -inventar, herunder sagsøgerne i første instans, vedtog Kommissionen den 26. marts 2007 en klagepunktsmeddelelse, som blev meddelt disse.

14 Den 17. og den 19. januar 2006 anmodede henholdsvis Roca SARL og Hansa Metallwerke AG og dennes datterselskaber ligeledes om bødefritagelse i henhold til samarbejdsmeddelelsen af 2002 eller, subsidiært, om bødenedsættelse. Den 20. januar 2006 fremsatte Aloys F. Dornbracht GmbH & Co. KG Armaturenfabrik en lignende anmodning.

15 Efter en høring, som blev afholdt fra den 12. til den 14. november 2007, hvori sagsøgerne i første instans deltog, fremsendelsen den 9. juli 2009 af en sagsfremstillingsmeddelelse, som henledte deres opmærksomhed på visse beviser, som Kommissionen påtænkte at lægge til grund ved vedtagelsen af den endelige afgørelse, og begæringer om supplerende oplysninger, som herefter var sendt til bl.a. de nævnte sagsøgere, vedtog Kommissionen den 23. juni 2010 den omtvistede afgørelse. Ved denne afgørelse fandt Kommissionen, at den i denne doms præmis 8 beskrevne praksis var del af en samlet plan med det formål at begrænse konkurrencen mellem adressaterne for nævnte afgørelse og besad de karakteristika, som kendetegner en samlet og vedvarende overtrædelse, hvis anvendelsesområde omfattede de tre undergrupper af produkter, og som omfattede Belgiens, Tysklands, Frankrigs, Italiens, Nederlandenes og Østrigs område. Den fremhævede i denne henseende, at denne praksis fulgte et gentaget mønster, som havde vist sig at være det samme i de seks medlemsstater, der var omfattet af Kommissionens undersøgelse. Kommissionen henviste ligeledes til eksistensen af nationale brancheforeninger, som omfattede alle tre undergrupper af produkter, som den benævnte »koordinationsorganer«, nationale brancheforeninger, som omfattede medlemmer, hvis virksomhed vedrørte mindst to af de tre undergrupper af produkter, som den benævnte »foreninger vedrørende flere produktgrupper«, samt specialsammenslutninger, som omfattede medlemmer, hvis virksomhed vedrørte en af de tre undergrupper af produkter. Endelig fastslog Kommissionen, at der fandtes en central gruppe af virksomheder, som havde deltaget i kartellet i forskellige medlemsstater via koordinationsorganer og foreninger vedrørende flere produktgrupper.

16 Ifølge Kommissionen har sagsøgerne i første instans deltaget som medlemmer i følgende organisationer, nemlig IndustrieForum Sanitär, som fra 2001 erstattede Freundeskreis der deutschen Sanitärindustrie, Arbeitskreis Baden und Duschen, som fra 2003 erstattede Arbeitskreis Duschabtrennungen, og Fachverband Sanitär-Keramische Industrie (herefter »FSKI«) i Tyskland, Arbeitskreis Sanitärindustrie (herefter »ASI«) i Østrig, Vitreous China-group (herefter »VCG«) i Belgien, Sanitair Fabrikanten Platform i Nederlandene og Association française des industries de céramique sanitaire (AFICS) i Frankrig. Hvad angår overtrædelsen begået i Nederlandene lagde Kommissionen i 1179. betragtning til den omtvistede afgørelse i det væsentlige til grund, at de virksomheder, der havde deltaget heri, ikke kunne pålægges en bøde herfor som følge af forældelse.

17 Kommissionen opregnede i den omtvistede afgørelses artikel 1 de virksomheder, som den pålagde sanktioner for en overtrædelse af artikel 101 TEUF og EØS-aftalens artikel 53 fra den 1. januar 1994 at regne på grund af deres deltagelse i et kartel inden for sektoren for badeværelsesudstyr og -inventar i Belgien, Tyskland, Frankrig, Italien, Nederlandene og Østrig i forskellige tidsrum fra den 16. oktober 1992 til den 9. november 2004. Hvad angår sagsøgerne i første instans pålagde Kommissionen i denne afgørelses artikel 1, stk. 1, Villeroy & Boch en sanktion for selskabets deltagelse i denne samlede overtrædelse fra den 28. september 1994 til den 9. november 2004, og dets datterselskaber, Villeroy & Boch Belgien, Villeroy & Boch Frankrig og Villeroy & Boch Østrig, for perioden fra den 12. oktober 1994 til den 9. november 2004.

18 Ved den omtvistede afgørelses artikel 2, stk. 8, pålagde Kommissionen for det første Villeroy & Boch en bøde på 54 436 347 EUR, for det andet Villeroy & Boch og Villeroy & Boch Østrig en bøde på 6 083 604 EUR in solidum, for det tredje Villeroy & Boch og Villeroy & Boch Belgien en bøde på

2 942 608 EUR in solidum og for det fjerde Villeroy & Boch og Villeroy & Boch Frankrig en bøde på 8 068 441 EUR in solidum. Sagsøgerne i første instans blev således i alt pålagt bøder for 71 531 000 EUR.

19 Med henblik på beregningen af disse bøder støttede Kommissionen sig på retningslinjerne af 2006.

Sagen for Retten og den appellerede dom

20 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 8. september 2010 i sag T-374/10 anlagde appellanten sag med påstand om annullation af den omtvistede afgørelse, for så vidt som den berørte selskabet, og subsidiært nedsættelse af den bøde, selskabet blev pålagt i medfør af afgørelsen.

21 Til støtte for sin påstand om annullation gjorde appellanten for Retten gældende, at Kommissionen med urette kvalificerede den fastslåede overtrædelse som en samlet, kompleks og vedvarende overtrædelse, og subsidiært, at den herved tilsidesatte begrundelsespligten, idet den navnlig ikke afgrænsede de relevante markeder tilstrækkeligt præcist.

22 Villeroy & Boch gjorde ligeledes gældende, at selskabet ikke havde begået en overtrædelse på de pågældende produktmarkeder og geografiske markeder, nemlig i Belgien, Tyskland, Frankrig, Italien, Nederlandene og Østrig. Hvad nærmere bestemt angår de overtrædelser, der angiveligt er begået i Tyskland, Frankrig og Østrig, gjorde Villeroy & Boch gældende, at det ikke kunne tilregnes ansvaret for selskabets datterselskabers konkurrencebegrænsende adfærd på disse markeder.

23 Endelig anfægtede Villeroy & Boch den solidariske karakter af de bøder, selskabet blev pålagt, og gjorde subsidiært gældende, at disse bøder skulle nedsættes, bl.a. fordi Kommissionen med urette tog hensyn til afsætning, der ikke havde forbindelse med overtrædelsen, og at bøden var uforholdsmæssig, idet den var i strid med artikel 23, stk. 3, i forordning nr. 1/2003, og henset til den uforholdsmæssige varighed af den administrative procedure.

24 Subsidiært nedlagde appellanten påstand om nedsættelse af de pålagte bøder.

25 I den appellerede doms præmis 395 fastslog Retten, at Kommissionen ikke havde godtgjort, at Villeroy & Boch havde deltaget i den pågældende samlede overtrædelse inden den 12. oktober 1994. Rettens delvise annullation af den omtvistede afgørelses artikel 1, stk. 7, påvirkede imidlertid ikke de bøder, som Villeroy & Boch blev pålagt ved denne afgørelses artikel 2, stk. 8. Med henblik på denne beregning tog Kommissionen nemlig hensyn til, at selskabet først deltog i overtrædelsen fra den 12. oktober 1994, som det klart fremgår af tabel D i den omtvistede afgørelse.

26 I øvrigt frifandt Retten Kommissionen i den appellerede dom.

Parternes påstande

27 Appellanten har nedlagt følgende påstande:

— Den appellerede dom ophæves i det hele, for så vidt som Retten ved denne dom delvist frifandt Kommissionen.

— Subsidiært annulleres den omtvistede afgørelses artikel 1 delvist, som den følger af den appellerede dom, for så vidt som den vedrører appellanten.

— Mere subsidiært nedsættes den bøde, som appellanten blev pålagt i den omtvistede afgørelses artikel 2, behørigt.

— Mest subsidiært hjemvises sagen til Retten med henblik på fornyet afgørelse.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

28 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Appellen forkastes i det hele, idet den delvis må afvises, delvis er åbenbart ugrundet.

— Appellanten tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Appellen

29 Til støtte for appellen har appellanten fremført 11 anbringender.

Det første anbringende

Parternes argumenter

30 Appellanten har med sit første anbringende gjort gældende, at Retten begik flere retlige fejl til skade for appellanten hvad angår de faktiske omstændigheder, der fandt sted i Frankrig.

31 Retten vurderede ved den samme afdeling, den samme refererende dommer, den samme dag og vedrørende de samme spørgsmål om den samme afgørelse to beviser, nemlig erklæringerne afgivet af Ideal Standard som led i bødefritagelsesordningen og Rocas erklæringer, diametralt modsat i den appellerede dom og i dom af 16. september 2013, Keramag Keramische Werke m.fl. mod Kommissionen (T-379/10 og T-381/10, ikke trykt i Sml., EU:T:2013:457, præmis 118-120), i strid med ligebehandlingsprincippet og princippet om uskyldsformodning til skade for appellanten.

32 I den appellerede doms præmis 287-290 fastslog Retten således, at de af Ideal Standard og Roca fremsatte erklæringer gjorde det muligt at godtgøre, at appellanten havde deltaget i tre møder i AFICS, som blev afholdt i løbet af 2004, og hvorunder ulovlige drøftelser fandt sted. I denne henseende bemærkede Retten i det væsentlige, at et vidneudsagn fra en virksomhed, der havde anmodet om bødefritagelse, i henhold til princippet om testis unus testis nullus (ét vidne er intet vidne) ikke kunne tjene som bevis, medmindre et sådant vidneudsagn understøttes af vidneudsagn fra andre karteldeltagere. Dette er ifølge Retten imidlertid tilfældet i nærværende sag, eftersom de vidneudsagn, der blev afgivet i forbindelse med anmodningen bødefritagelse fra Ideal Standard, er blevet bekræftet af Rocas erklæring.

33 Ifølge appellanten er den bedømmelse af beviserne, som Retten foretog, i åbenbar modsætning til den bedømmelse af de samme beviser, som den foretog i dom af 16. september 2013, Keramag Keramische Werke m.fl. mod Kommissionen (T-379/10 og T-381/10, ikke trykt i Sml., EU:T:2013:457, præmis 118-120), som også vedrører den omtvistede afgørelse.

34 Appellanten har ligeledes anført, at Retten vurderede bevisværdien af Duravit AG's erklæring forskelligt i den sidstnævnte dom og i den appellerede dom, hvorved den tilsidesatte princippet om ligebehandling af beviserne og princippet in dubio pro reo. I dom af 16. september 2013, Keramag Keramische Werke m.fl. mod Kommissionen (T-379/10 og T-381/10, ikke trykt i Sml., EU:T:2013:457, præmis 115 og 116), fandt Retten nemlig, at denne erklæring ikke kunne gøres gældende over for sagsøgerne i denne sag, eftersom de ikke havde fået den meddelt under den administrative procedure. I den appellerede dom derimod havde Retten accepteret at tage den samme erklæring i betragtning. I den appellerede doms præmis 293 anførte Retten således, at selv om den omtvistede afgørelse ikke »er

støttet« på denne erklæring, forholdt det sig ikke desto mindre således, at denne erklæring blev bekræftet af Ideal Standards erklæring hvad angår indholdet af de ulovlige drøftelser, som »sandsynligvis« fandt sted den 25. februar 2004.

35 Appellanten har desuden anført, at Retten ved at anvende Duravits erklæring mod appellanten, selv om Retten vidste, at denne erklæring ikke kunne gøres gældende mod virksomheden, og at Kommissionen ikke selv havde anvendt den i den omtvistede afgørelse, ændrede begrundelsen for denne afgørelse og tilsidesatte artikel 263 TEUF og artikel 296, stk. 2, TEUF.

36 Eftersom der ikke er påberåbt noget andet bevis hvad angår den overtrædelse, der angiveligt kan tilregnes appellanten i Frankrig, beror dommen over virksomheden på de retlige fejl, der er nævnt ovenfor, hvad angår de faktiske omstændigheder, der fandt sted i Frankrig.

37 Kommissionen har nedlagt påstand om, at det første anbringende forkastes.

Domstolens bemærkninger

38 Med henblik på at besvare det første anbringende skal det bemærkes, at Rettens bedømmelse af et dokuments bevisværdi principielt ikke kan prøves af Domstolen under en appelsag. Som det fremgår af artikel 256 TEUF og af artikel 58, stk. 1, i statutten for Den Europæiske Unions Domstol, er appel nemlig begrænset til retsspørgsmål. Følgelig er det alene Retten, der har kompetence til at fastlægge og bedømme de relevante faktiske omstændigheder såvel som til at vurdere beviserne, medmindre disse omstændigheder og beviser er blevet urigtigt gengivet (jf. bl.a. dom af 2.10.2003, Salzgitter mod Kommissionen, C-182/99 P, EU:C:2003:526, præmis 43 og den deri nævnte retspraksis), som ikke er blevet påberåbt i denne sag.

39 I overensstemmelse med fast retspraksis er spørgsmålet om, hvorvidt begrundelsen til en dom afsagt af Retten er selvmodsigende eller utilstrækkelig, derimod et retsspørgsmål, der som sådant kan rejses under en appelsag (jf. bl.a. dom af 21.9.2006, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied mod Kommissionen, C-105/04 P, EU:C:2006:592, præmis 71 og den deri nævnte retspraksis).

40 I det foreliggende tilfælde konstaterede Retten i den appellerede doms præmis 287, at Kommissionen havde støttet sig på erklæringerne fra Ideal Standard og Roca for at godtgøre appellantens deltagelse i møderne i AFICS i 2004. Retten fremhævede i den appellerede doms præmis 289, at selv om det fremgår af retspraksis, at en erklæring, som afgives af en virksomhed, der har opnået hel eller delvis bødenedsættelse, og som anfægtes af en part, skal understøttes, er der intet til hinder for, at en sådan understøttelse kan følge af et vidneudsagn fra en anden virksomhed, der har deltaget i kartellet, selv om denne virksomhed også har opnået bødenedsættelse. Retten fastslog – efter at have undersøgt bevisværdien af Rocas erklæring – i den appellerede doms præmis 290, at det måtte fastslås, at Ideal Standards erklæring, som understøttet af Rocas erklæring, i tilstrækkeligt omfang godtgjorde indholdet af de omhandlede ulovlige drøftelser.

41 Appellanten har gjort gældende, at denne begrundelse står i modsætning til den begrundelse, der blev anvendt i dom af 16. september 2013, Keramag Keramische Werke m.fl. mod Kommissionen (T-379/10 og T-381/10, ikke trykt i Sml., EU:T:2013:457).

42 Det skal imidlertid bemærkes, at Rettens forpligtelse til i overensstemmelse med fast retspraksis at begrunde sine domme i princippet ikke kan indebære, at den skal begrunde den løsning, som den vælger i en sag, i forhold til den løsning, som den vælger i en anden sag, der er indbragt for den, selv om den vedrører den samme afgørelse (jf. dom af 11.7.2013, Team Relocations m.fl. mod Kommissionen, C-444/11 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:464, præmis 66 og den deri nævnte retspraksis).

43 Appellantens argument om, at begrundelsen i den appellerede dom står i modsætning til den begrundelse, der blev anvendt i dom af 16. september 2013, Keramag Keramische Werke m.fl. mod Kommissionen (T-379/10 og T-381/10, ikke trykt i Sml., EU:T:2013:457), skal derfor forkastes.

44 Hvad angår appellantens argument om, at Retten ikke kunne anvende Duravits erklæring mod virksomheden, må det fastslås, at dette argument er baseret på en fejlagtig læsning af den appellerede dom. Henvisningen til denne erklæring i den appellerede doms præmis 293 har således alene til formål at besvare et argument fra sagsøgerne i første instans, hvormed disse havde påberåbt sig nævnte erklæring med det formål at rejse tvivl om rigtigheden af Ideal Standards og Rocas erklæringer. Retten anvendte således ikke Duravits erklæring som et bevis mod appellanten, som det bekræftes i den appellerede doms præmis 295, hvori Retten fastslog, at Ideal Standards og Rocas erklæringer var tilstrækkelige til at godtgøre, at der forelå en overtrædelse af artikel 101, stk. 1, TEUF.

45 I betragtning af det ovenstående skal det første anbringende forkastes som ugrundet.

Det andet anbringende

Parternes argumenter

46 Med sit andet anbringende, som består af to led, har appellanten for det første gjort gældende, at Retten tilsidesatte begrundelsespligten, for så vidt som den i den appellerede doms præmis 233 forkastede selskabets anbringende om, at der ikke forelå en overtrædelse i Italien, idet den støttede sig på det urigtige postulat om, at appellanten ikke havde bestridt, at selskabet havde haft kendskab til gennemførelsen af den konkurrencebegrænsende praksis på denne medlemsstats område.

47 For det andet har appellanten gjort gældende, at den appellerede dom tilsidesatte logikkens grundsætninger og forbuddet mod forskelsbehandling hvad angår den materielle vurdering og tilregnelsen af den overtrædelse, der angiveligt var begået i Italien. I den appellerede doms præmis 234 tilregnede Retten således appellanten denne overtrædelse, som tredjemand havde begået, som følge af selskabets angivelige kendskab til den nævnte overtrædelse, selv om appellanten ikke udøvede aktiviteter i Italien og ikke havde deltaget i møderne i brancheforeningen i denne medlemsstat. Samtidig blev de væsentligste klagepunkter, der var fremsat i forhold til de formodede hovedbagmænd til samme overtrædelse, i vidt omfang eller helt forkastet i tre andre domme vedrørende den omtvistede afgørelse, som blev afsagt samme dag af den samme afdeling af Retten, sammensat af de samme dommere.

48 I præmis 335 ff. i dom af 16. september 2013, Duravit m.fl. mod Kommissionen (T-364/10, ikke trykt i Sml., EU:T:2013:477), konkluderede Retten således, at Duravit, Duravit SA og Duravit BeLux SPRL/BVBA hverken kunne foreholdes, at de havde deltaget i overtrædelserne begået i Italien, eller at de havde kendskab hertil, selv om de var til stede på det italienske marked gennem en fælles virksomhed.

49 Den samme konklusion kan udledes af en anden dom afsagt af den samme afdeling med den samme refererende dommer, samme dag, vedrørende de samme spørgsmål om Italien, nemlig dom af 16. september 2013, Wabco Europe m.fl. mod Kommissionen (T-380/10, EU:T:2013:449, præmis 70 ff.). I denne dom anførte Retten nemlig, at virksomhederne i koncernen Ideal Standard, selv om det var godtgjort, at de deltog i møderne i brancheforeninger i Italien, hvorunder drøftelser, der var i strid med konkurrencereglerne, fandt sted, skulle holdes uden for sagen for perioden fra marts 1993 til marts 2000.

50 En lignende begrundelse foranledigede ligeledes Retten til i dom af 16. september 2013, Keramag Keramische Werke m.fl. mod Kommissionen (T-379/10 og T-381/10, ikke trykt i Sml., EU:T:2013:457, præmis 222 og 223), til forskel fra den appellerede dom, at annullere den omtvistede afgørelse vedrørende den foreholdte overtrædelse i Italien.

51 I betragtning af det ovenstående kan Rettens vurdering af beviserne vedrørende realiteten i den appellerede doms præmis 233, sammenholdt med den nævnte doms præmis 66 ff., ikke fastholdes.

52 Kommissionen har nedlagt påstand om, at det andet anbringende forkastes.

Domstolens bemærkninger

53 Hvad angår det andet anbringendes første led skal det bemærkes, at appellanten på baggrund af læsningen af punkt 59 i stævningen til annullationssøgsmålet, som selskabet har påberåbt sig til støtte for dette anbringende, således som Retten fastslog i den appellerede doms præmis 233, blot har bestridt, at det havde kendskab til den konkurrencebegrænsende praksis i Italien, uden at det har fremsat noget argument til støtte herfor, og uden at det er støttet på udførlige beviser. Endvidere vedrører dette punkt 59 det første annullationsanbringende og ikke det tredje annullationsanbringendes tredje led, hvorfor Retten ikke kan kritiseres for ikke have besvaret det som led i sin analyse af dette sidste led i den appellerede doms præmis 231-234.

54 Det følger heraf, at det andet anbringendes første led ikke er begrundet.

55 Hvad angår det andet anbringendes andet led skal det bemærkes, at ifølge fast retspraksis kan en tilsidesættelse af artikel 101, stk. 1, TEUF foreligge ikke alene ved en enkeltstående handling, men også ved en række handlinger eller en sammenhængende adfærd, selv om et eller flere elementer i rækken af handlinger eller i den sammenhængende adfærd også i sig selv og isoleret betragtet kan udgøre en overtrædelse af den nævnte bestemmelse. Når de forskellige handlinger indgår i en »samlet plan«, fordi de har det samme formål, nemlig at fordreje konkurrencevilkårene inden for det indre marked, kan Kommissionen således med rette pålægge ansvaret for disse handlinger på grundlag af deltagelsen i overtrædelsen betragtet i sin helhed (jf. dom af 24.6.2015, Fresh Del Monte Produce mod Kommissionen og Kommissionen mod Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P og C-294/13 P, EU:C:2015:416, præmis 156 og den deri nævnte retspraksis).

56 En virksomhed, der har deltaget i en sådan samlet og kompleks overtrædelse ved egne handlinger, der falder ind under de i artikel 101, stk. 1, TEUF omhandlede begreber aftaler eller samordnet praksis med et konkurrencebegrænsende formål, og som havde til formål at bidrage til gennemførelsen af overtrædelsen i sin helhed, kan således også være ansvarlig for de handlinger, som andre virksomheder har foretaget som led i den samme overtrædelse, for så vidt angår hele det tidsrum, hvor virksomheden har deltaget i den. Dette er tilfældet, såfremt der er ført bevis for, at virksomheden ved sin egen adfærd havde til hensigt at bidrage til de fælles mål, som deltagerne som helhed forfulgte, og at den havde kendskab til den ulovlige adfærd, som de øvrige virksomheder havde planlagt eller foretaget med de samme mål for øje, eller at den med rimelighed kunne forudse dem, og at den var indstillet på at løbe den dermed forbundne risiko (jf. dom af 24.6.2015, Fresh Del Monte Produce mod Kommissionen og Kommissionen mod Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P og C-294/13 P, EU:C:2015:416, præmis 157 og den deri nævnte retspraksis).

57 En virksomhed kan således have deltaget direkte i hele den samlede konkurrencebegrænsende adfærd, som den samlede og vedvarende overtrædelse består af, i hvilket tilfælde Kommissionen med føje kan pålægge den ansvaret for hele denne adfærd og derfor den nævnte samlede overtrædelse. En virksomhed kan ligeledes have deltaget direkte i kun en del af den konkurrencebegrænsende adfærd, som den samlede og vedvarende overtrædelse består af, men have haft kendskab til al den øvrige konkurrencebegrænsende adfærd, som de øvrige karteldeltagere havde planlagt eller foretaget med de

samme mål for øje, eller med rimelighed kunnet forudse dem og været indstillet på at løbe den dermed forbundne risiko. I et sådant tilfælde kan Kommissionen også med føje pålægge denne virksomhed ansvaret for hele den samlede konkurrencebegrænsende adfærd, som en sådan overtrædelse består af, og hermed overtrædelsen i sin helhed (jf. dom af 24.6.2015, Fresh Del Monte Produce mod Kommissionen og Kommissionen mod Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P og C-294/13 P, EU:C:2015:416, præmis 158 og den deri nævnte retspraksis).

58 Med henblik på at kvalificere forskellige former for udvist adfærd som en samlet og vedvarende overtrædelse skal det i øvrigt ikke kontrolleres, om de fremstod som et supplement til hinanden i den forstand, at hver af disse handlinger skulle bidrage til at imødegå en eller flere konsekvenser af den normale konkurrence, og gennem et samspil bidrog til virkeliggørelsen af de af overtræderne tilstræbte samlede konkurrencebegrænsende virkninger i forbindelse med en overordnet plan med et fælles mål. Betingelsen om et fælles mål indebærer derimod, at det skal efterprøves, om der foreligger forhold, som kendetegner de forskellige former for adfærd, der er en del af overtrædelsen, som kan indikere, at den adfærd, der er materielt gennemført af andre virksomheder, ikke har det samme mål eller den samme konkurrencebegrænsende virkning, og som dermed ikke er en del af en »samlet plan«, som følge af deres identiske formål, som er at fordreje konkurrencevilkårene inden for det indre marked (jf. i denne retning dom af 19.12.2013, Siemens m.fl. mod Kommissionen, C-239/11 P, C-489/11 P og C-498/11 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:866, præmis 247 og 248).

59 Endvidere kan det ikke udledes af Domstolens praksis, at artikel 101, stk. 1, TEUF udelukkende vedrører dels virksomheder, der er aktive på det marked, der berøres af konkurrencebegrænsningerne, eller på markeder i et tidligere eller efterfølgende led eller på tilstødende markeder i forhold til dette marked, dels virksomheder, der begrænser deres handlefrihed på et givet marked i henhold til en aftale eller en samordnet praksis. Det følger således af Domstolens faste praksis, at ordlyden af artikel 101, stk. 1, TEUF henviser generelt til alle aftaler og former for samordnet praksis, som via enten horisontale eller vertikale forbindelser fordrejer konkurrencevilkårene på det indre marked, uafhængigt af hvilket marked parterne er aktive på, og uden at dette påvirkes af den omstændighed alene, at det kun er én af parternes kommercielle adfærd, der er omfattet at vilkårene i de omhandlede arrangementer (jf. i denne retning dom af 22.10.2015, AC-Treuhand mod Kommissionen, C-194/14 P, EU:C:2015:717, præmis 34 og 35 og den deri nævnte retspraksis).

60 Det følger af denne retspraksis, at Retten uden at begå en retlig fejl kunne fastslå, at appellanten havde deltaget i en samlet overtrædelse, der bl.a. dækkede Italiens område, eftersom selskabet havde haft kendskab til udførelsen af den konkurrencebegrænsende praksis på dette område, hvilken praksis var en del af den samlede plan, der er beskrevet i denne doms præmis 15, uanset at appellanten ikke selv deltog i gennemførelsen af denne praksis.

61 Hvad angår argumentet om løsningen i domme af 16. september 2013, Wabco Europe m.fl. mod Kommissionen (T-380/10, EU:T:2013:449), Keramag Keramische Werke m.fl. mod Kommissionen (T-379/10 og T-381/10, ikke trykt i Sml., EU:T:2013:457), og Duravit m.fl. mod Kommissionen (T-364/10, ikke trykt i Sml., EU:T:2013:477), skal det, som det fremgår af denne doms præmis 42, bemærkes, at Rettens forpligtelse til at begrunde sine domme i princippet ikke kan indebære, at den skal begrunde den løsning, som den vælger i en sag, i forhold til den løsning, som den vælger i en anden sag, der er indbragt for den, selv om den vedrører den samme afgørelse.

62 Den omstændighed, at Retten kunne foretage en delvis annullation af den omtvistede afgørelse, for så vidt som den vedrører visse andre medlemmer af det pågældende kartels deltagelse i de foreholdte overtrædelser på visse geografiske markeder og i bestemte perioder, er endvidere ikke tilstrækkelig til at rejse tvivl om den appellerede doms konklusion om, at der forelå en samlet plan, der omfattede alle tre undergrupper af produkter og de seks berørte medlemsstater, som følge af den pågældende adfærds identiske formål om at fordreje konkurrencevilkårene på det indre marked. Sådanne delvise

annullationer kan i givet fald kun føre til en nedsættelse af den bøde, hver enkelt berørt virksomhed er pålagt, for så vidt som der er taget hensyn til de pågældende geografiske markeder ved beregningen af den bøde, de er pålagt.

63 Appellanten har således med urette gjort gældende, at Retten begik en retlig fejl, fordi den forkastede selskabets anbringende om, at der ikke forelå en overtrædelse i Italien, hvorimod den fandt, at det helt eller delvist ikke var godtgjort, at visse andre virksomheder, der var til stede på det italienske marked, deltog i denne overtrædelse i hele den af Kommissionen fastsatte periode.

64 Det følger heraf, at det andet anbringendes andet led er ugrundet.

65 Det andet anbringende skal derfor forkastes som ubegrundet.

Det tredje anbringende

Parternes argumenter

66 Med sit tredje anbringendes første led har appellanten i det væsentlige gjort gældende, at Retten i strid med sine beføjelser i medfør af artikel 263 TEUF og begrundelsespligten i artikel 296, stk. 2, TEUF ulovligt anerkendte Kommissionens berettigede interesse i at konstatere en forældet overtrædelse, der blev begået i Nederlandene. Nærværende sag vedrører nemlig ikke en situation, hvori en sådan interesse foreligger.

67 Med det tredje anbringendes andet led har appellanten gjort gældende, at der er en åbenbar modsætning mellem domskonklusionens punkt 2 og den appellerede doms begrundelse. Skønt Kommissionen oprindeligt fastslog en vedvarende overtrædelse med en varighed på fem år i Nederlandene, fandt Retten nemlig i sidste ende i den appellerede doms præmis 321, at appellanten kun kunne straffes for overtrædelsen i denne medlemsstat for perioderne fra dels den 26. november 1996 til den 1. december 1997, dels fra den 20. januar 1999 til den 1. december 1999. I medfør af disse bemærkninger burde Retten, som det blev gjort i den appellerede doms konklusions punkt 2 vedrørende overtrædelsen i Tyskland, have annulleret den omtvistede afgørelse i denne henseende, for så vidt som det heri anføres, at appellanten i Nederlandene havde deltaget i et kartel i sektoren for badeværelsesudstyr i en varighed, der oversteg de ovennævnte perioder. Retten har imidlertid undladt at tage hensyn hertil, hvilket udgør en retlig fejl, som følgelig bør føre til en i hvert fald delvis ophævelse af den appellerede dom.

68 Kommissionen har nedlagt påstand om, at det tredje anbringende forkastes.

Domstolens bemærkninger

69 Med henblik på at besvare det tredje anbringendes første led skal det, hvad for det første angår appellantens argument om en tilsidesættelse af artikel 263 TEUF, bemærkes, at det ifølge fast retspraksis fremgår af artikel 256 TEUF, artikel 58, stk. 1, i statutten for Den Europæiske Unions Domstol og artikel 169, stk. 2, i Domstolens procesreglement, at et appelskrift præcist skal angive, hvilke elementer der anfægtes i den dom, som påstås ophævet, samt de retlige argumenter, der særligt støtter denne påstand. Dette krav er ikke opfyldt, når appelskriftet – endog uden at indeholde en argumentation, der har til formål præcist at angive den retlige fejl, den appellerede dom angiveligt er behæftet med – blot gentager de anbringender og argumenter, der allerede er blevet fremført for Retten. En sådan appel har nemlig i realiteten kun til formål at opnå, at de i stævningen for Retten fremsatte påstande pådømmes endnu en gang, hvilket ligger uden for Domstolens kompetence (jf. i

denne retning dom af 30.6.2005, Eurocermex mod KHIM, C-286/04 P, EU:C:2005:422, præmis 49 og 50, samt af 12.9.2006, Reynolds Tobacco m.fl. mod Kommissionen, C-131/03 P, EU:C:2006:541, præmis 49 og 50).

70 Appellanten har ikke angivet årsagerne til, at den mener, at Retten har tilsidesat sine beføjelser i henhold til artikel 263 TEUF ved i denne sag at finde, at Kommissionen havde en berettiget interesse i at fastslå den overtrædelse, der blev begået i Nederlandene.

71 Dette argument skal dermed afvises.

72 Hvad for det andet angår appellantens argument om en tilsidesættelse af begrundelsespligten skal det bemærkes, at Retten i overensstemmelse med fast retspraksis ikke er forpligtet til at foretage en udtømmende gennemgang af hvert enkelt af de argumenter, der er fremført af parterne i sagen, når de berørte får kendskab til begrundelsen for, at Retten ikke har tiltrådt deres argumenter, og Domstolen råder over de til udøvelse af sin prøvelsesret nødvendige oplysninger (jf. bl.a. dom af 2.4.2009, Bouygues og Bouygues Télécom mod Kommissionen, C-431/07 P, EU:C:2009:223, præmis 42, og af 22.5.2014, Armando Álvarez mod Kommissionen, C-36/12 P, EU:C:2014:349, præmis 31).

73 Efter at have bemærket, at Kommissionen, når den har en berettiget interesse, i henhold til artikel 7, stk. 1, i forordning nr. 1/2003 og fast retspraksis kan fastslå, at en overtrædelse som følge af forældelse ikke længere kan danne grundlag for pålæggelse af en bøde, fastslog Retten i den appellerede doms præmis 304, at Kommissionen i denne sag havde en sådan interesse. For at styrke sin konstatering af, at der var begået en samlet overtrædelse, havde Kommissionen ifølge Retten en berettiget interesse i at fastslå hele den ulovlige praksis, hvori virksomheder som appellanten – som den fandt var en del af den »centrale gruppe af virksomheder«, der havde iværksat den foreholdte overtrædelse – havde deltaget i, herunder i perioder, der kunne anses for forældede.

74 Herved begrundede Retten, som ikke var forpligtet til at besvare alle appellantens argumenter, den appellerede dom tilfredsstillende.

75 Det følger heraf, at det tredje anbringendes første led dels skal afvises, dels skal forkastes.

76 Hvad angår dette anbringendes andet led om en modsætning mellem den appellerede doms begrundelse og konklusionens punkt 2, som ikke afspejler Rettens konklusioner i den nævnte doms præmis 321, skal det fremhæves, at disse konklusioner ikke svækker konstateringen i domskonklusionens punkt 2, hvorefter appellanten fra den 12. oktober 1994 deltog i en samlet overtrædelse i sektoren for badeværelsesudstyr og -inventar i Belgien, Tyskland, Frankrig, Italien, Nederlandene og i Østrig, idet Retten bemærkede, at den pågældende ulovlige adfærd var begyndt på denne dato i den sidstnævnte medlemsstat. I modsætning til, hvad appellanten har gjort gældende, annullerede Retten ikke den omtvistede afgørelse delvist i sag T-374/10, fordi Kommissionen havde begået en skønsfejl vedrørende den overtrædelse, der blev begået i Tyskland, men netop fordi Kommissionen ikke tilstrækkeligt havde godtgjort, at appellanten havde deltaget i en overtrædelse i Nederlandene fra den 28. september 1994, som det klart fremgår af samlet læsning af den appellerede doms præmis 321 og samme doms præmis 395.

77 Det følger heraf, at det tredje anbringendes andet led er ugrundet.

78 Henset til de ovenstående betragtninger skal det tredje anbringende forkastes, da det dels skal afvises, dels er ugrundet.

Det fjerde anbringende

Parternes argumenter

79 Med sit fjerde anbringende, der består af fire led, har appellanten for det første gjort gældende, at de argumenter, selskabet har fremsat som led i proceduren, og som vedrører de faktiske forhold, der fandt sted i Belgien, er blevet gengivet urigtigt, hvilket har medført en begrundelsesmangel ved den appellerede dom i strid med artikel 296, stk. 2, TEUF. De ræsonnementer, som Retten lagde til grund i den nævnte doms præmis 243 ff., er støttet på den ukorrekte antagelse om, at Z. stadig var en del af Villeroy & Boch Belgiens personale efter den 1. januar 2003. Som appellanten anførte under retsmødet for Retten, og Retten selv fastslog, havde Z. efter denne dato reelt ikke længere nogen organisatorisk forbindelse eller forbindelse ved en arbejdskontrakt med Villeroy & Boch Belgien, hvilket dermed udelukker, at appellanten kan tilregnes disse omstændigheder.

80 For det andet har appellanten subsidiært gjort gældende, at Retten tilsidesatte artikel 101 TEUF ved at finde, at Villeroy & Boch Belgien havde deltaget i en overtrædelse vedrørende keramiske artikler i Belgien, selv om selskabet ikke havde været aktivt på dette marked siden slutningen af 2002. Retten anførte navnlig ikke, ved hvilke »handlinger« dette selskab efter sin tilbagetrækning fra markedet kunne samordne med de andre karteldeltagere for at begrænse konkurrencen på dette marked. I betragtning af Rettens begrundelse i domme af 16. september 2013, Wabco Europe m.fl. mod Kommissionen (T-380/10, EU:T:2013:449, præmis 79 ff.), og Keramag Keramische Werke m.fl. mod Kommissionen (T-379/10 og T-381/10, ikke trykt i Sml., EU:T:2013:457, præmis 222 ff.), kan hverken Villeroy & Boch Belgien eller appellanten direkte tilregnes ansvaret for tredjemands handlinger, som blev begået efter denne tilbagetrækningsdato. Som Retten anførte i disse domme, ville et sådant klagepunkt kræve, at de andre forhold, som den samlede overtrædelse udgøres af, godtgøres, nærmere bestemt sammenfaldet af konkurrencebegrænsningernes »formål« og »virkning« på det belgiske marked, hvilken betingelse imidlertid åbenbart ikke er opfyldt i denne sag. Under alle omstændigheder udgør den modstridende vurdering af de faktiske omstændigheder i den appellerede dom og i dom af 16. september 2013, Wabco Europe m.fl. mod Kommissionen (T-380/10, EU:T:2013:449), en tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet til skade for appellanten.

81 For det tredje anerkendte Retten hvad angår beviset for, at der eksisterede samordnet praksis ved møderne den 28. og 29. april 2003 i Belgien, i den appellerede doms præmis 271, at bevisfremførelsen er begrænset til at bemærke, at den manglende fastsættelse af en samlet procentsats for tildeling af bonus til grossister »ikke giver mulighed for at udelukke, at konkurrencevilkårene blev fordrejet som følge af udvekslingen af de pågældende oplysninger«. Selv om dette argument fra Retten måtte findes underbygget, er det logisk ikke tilstrækkelig til at bevise overtrædelsen. Der foreligger enten en tilsidesættelse af begrundelsespligten i henhold til artikel 296, stk. 2, TEUF eller en tilsidesættelse af princippet in dubio pro reo, der er fastsat i artikel 48, stk. 1, i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«).

82 For det fjerde er den appellerede dom i præmis 272 og 274 behæftet med en retlig fejl, for så vidt som den fastslog en samlet, kompleks og vedvarende overtrædelse vedrørende alle de foreholdte overtrædelser på det belgiske marked for badeværelsesartikler i keramik.

83 De faktiske omstændigheder, som Kommissionen fastslog på grundlag af mødet i VCG, gav nemlig ikke mulighed for at fastslå, at hele varigheden af den fastsatte overtrædelse skal fortolkes således, at den dannede en samlet overtrædelse. Efter mødet i VCG den 28. og 29. april 2003 kunne derimod ses en åbenbar afbrydelse, som var til hinder for, at de tidligere og senere møder kunne slås sammen til at skabe en samlet og vedvarende overtrædelse.

84 Kommissionen har nedlagt påstand om, at det fjerde anbringende forkastes.

Domstolens bemærkninger

85 Hvad for det første angår det fjerde anbringendes første led om tilsidesættelsen af begrundelsespligten, for så vidt som Retten ikke tog hensyn til appellantens argument om, at Z. ikke længere havde nogen forbindelse med Villeroy & Boch Belgien efter den 1. januar 2003, skal det bemærkes, at appellanten under den skriftlige behandling for Retten med henblik på at anfægte, at selskabet havde deltaget i kartellet i Belgien efter denne dato, blot anførte, at Villeroy & Boch Luxembourg »i slutningen af 2002 overtog den belgiske keramikvirksomhed«. Appellanten gjorde således under den mundtlige behandling for Retten for første gang udtrykkeligt gældende, at selskabet ikke kunne holdes ansvarligt for en konkurrencestridig adfærd på det belgiske marked for keramiske artikler efter den 1. januar 2003, eftersom den person, der deltog i kartellets møder, nemlig Z., efter denne dato ikke længere var ansat af Villeroy & Boch Belgien, men af Villeroy & Boch Luxembourg.

86 Det bestemmes i artikel 48, stk. 2, i Rettens procesreglement, at nye anbringender ikke må fremsættes under sagens behandling, medmindre de støttes på retlige eller faktiske omstændigheder, som er kommet frem under retsforhandlingerne. Appellantens argument, som blev fremsat under retsmødet for Retten, skulle således åbenbart afvises, eftersom det vedrørte et nyt anbringende støttet på en faktisk omstændighed, hvortil appellanten var den første, som havde kendskab, og som ikke blev anført under proceduren.

87 Retten tog ganske vist ikke udtrykkeligt stilling til, om dette argument skulle afvises, eller om det var begrundet. I henhold til Domstolens praksis kan det imidlertid ikke kræves af Retten, at den, hver gang en part under proceduren påberåber sig et nyt anbringende, der åbenbart ikke opfylder kravene i artikel 48, stk. 2, i dens procesreglement, enten i sin dom forklarer, hvorfor dette anbringende skal afvises, eller undersøger realiteten i det (jf. bl.a. dom af 20.3.2014, Rousse Industry mod Kommissionen, C-271/13 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2014:175, præmis 22 og den deri nævnte retspraksis).

88 Det følger heraf, at Retten ikke tilsidesatte begrundelsespligten ved – uden at tage hensyn til appellantens for sent fremsatte argument om, at Z. fra den 1. januar 2003 ikke længere var ansat i Villeroy & Boch Belgien, og uden at forklare, hvorfor dette argument skulle afvises – i den appellerede doms præmis 248 fastslog, at Z.'s deltagelse i kartelmøderne »godtgjorde, at Villeroy & Boch Belgien fortsat deltog aktivt i overtrædelsen til interesse for sig selv og den virksomhed, som den i konkurrenceretlig forstand var en del af«.

89 Følgelig er det fjerde anbringendes første led ugrundet.

90 Hvad for det andet angår dette anbringendes andet led om en tilsidesættelse af artikel 101 TEUF skal det fremhæves, at appellanten ikke har anfægtet Rettens konklusion om, at møderne i VCG før og efter den 1. januar 2003 var ulovlige, men har gjort gældende, at Retten med urette fastslog, at Villeroy & Boch Belgien deltog i overtrædelsen, da selskabet fra slutningen af 2002 ikke længere var aktivt på det belgiske marked for keramiske artikler.

91 Det følger af den i nærværende doms præmis 59 nævnte retspraksis, at Retten med føje i den appellerede doms præmis 242 fandt, at en virksomhed kunne overtræde forbuddet i artikel 101, stk. 1, TEUF, såfremt dens adfærd, som samordnet med andre virksomheders adfærd, har til formål at begrænse konkurrencen på et givent relevant marked, uden at dette nødvendigvis indebærer, at virksomheden selv er aktiv på dette relevante marked.

92 Det skal i denne forbindelse præciseres, dels at Retten, i modsætning til, hvad appellanten har gjort gældende, godtgjorde, at Villeroy & Boch Belgien havde deltaget aktivt i den foreholdte overtrædelse. Retten fremhævede således i den appellerede doms præmis 244-248, at Z.'s uafbrudte deltagelse på Villeroy & Boch Belgiens vegne i møderne i VCG – hvis ulovlige karakter appellanten ikke har bestridt – før og efter den 1. januar 2003, dvs. også efter, at selskabet havde indstillet al virksomhed

på markedet for keramiske artikler, godtgjorde, at appellanten deltog aktivt i overtrædelsen. Dels, og i modsætning til, hvad appellanten har gjort gældende, blev de forskellige handlinger, som blev foreholdt deltagerne i denne overtrædelse, herunder Villeroy & Boch Belgien, detaljeret fremlagt i den appellerede doms præmis 255-277.

93 Det følger af det ovenstående, at appellantens argument om, at Villeroy & Boch Belgien fra slutningen af 2002 havde indstillet al virksomhed på området for keramiske artikel, skal forkastes.

94 I betragtning af den i nærværende doms præmis 42 anførte retspraksis kan denne konklusion ikke drages i tvivl i betragtning af den trufne afgørelse i domme af 16. september 2013, Wabco Europe m.fl. mod Kommissionen (T-380/10, EU:T:2013:449, præmis 84), og Keramag Keramische Werke m.fl. mod Kommissionen (T-379/10 og T-381/10, ikke trykt i Sml., EU:T:2013:457, præmis 220 ff.).

95 Det følger heraf, at det fjerde anbringendes andet led er ugrundet.

96 Endelig skal det for det tredje, hvad angår appellantens argumenter fremsat som led i dette anbringendes tredje og fjerde led, bemærkes, at appellanten med disse i det væsentlige under dække af at gøre gældende, at Retten begik retlige fejl, tilsigter at anfægte den vurdering af beviserne vedrørende de forskellige ulovlige møder, som henhører under Rettens enekompetence. Disse argumenter må derfor afvises.

97 Henset til de ovenstående betragtninger skal det fjerde anbringende forkastes, da det dels skal afvises, dels er ugrundet.

Det femte anbringende

Parternes argumenter

98 Med sit femte anbringende har appellanten gjort gældende, at den appellerede dom tilsidesatte artikel 101 TEUF, for så vidt som den bekræftede, at der eksisterede en overtrædelse, som blev begået mellem 2002 og 2004 i Tyskland.

99 Hvad nærmere bestemt angår beviset for konkurrencebegrænsende praksis vedrørende bruseafskærmninger i 2002 har appellanten gjort gældende, at Rettens argumentation i den appellerede doms præmis 116 og 117 er behæftet med en retlig fejl, eftersom den så bort fra selskabets argumenter i punkt 135 i stævningen til dets annullationssøgsmål og i punkt 49 i dets replik for Retten. Retten begik endvidere en retlig fejl, idet den kvalificerede en drøftelse mellem konkurrenterne om datoen for fremsendelsen af nye, årlige prislister som en ulovlig udveksling af følsomme kommercielle oplysninger.

100 Hvad angår beviset for den konkurrencebegrænsende adfærd på området for keramiske artikler i 2002 har appellanten gjort gældende, at Retten i den appellerede doms præmis 143 ikke kunne fastslå, at selskabet ikke havde afbrudt sin deltagelse i den ulovlige praksis for 2002 med den begrundelse, at de konkurrencebegrænsende virkninger af de ulovlige drøftelser, der fandt sted i 2001, udviklede sig i 2002, og at selskabet hverken tog afstand fra disse drøftelser eller fra drøftelserne i 2003, uanset at der, som Retten fastslog, ikke var direkte bevis for, at der blev afholdt ulovlige møder i 2002.

101 Hvad angår den foreholdte adfærd på markedet for keramiske artikler i 2003 har appellanten gjort gældende, at Retten i den appellerede doms præmis 144 gengav selskabets argumenter urigtigt vedrørende beviset for dets deltagelse i møderne i FSKI den 17. januar 2003 samt den 4. og 5. juli 2003, hvorved den tilsidesatte artikel 101 TEUF og retten til en retfærdig rettergang. Retten anførte nemlig, at appellanten ikke havde anfægtet, at det fulgte af referatet fra dette møde, at »producenterne af keramiske artikler aftalte, at de alene ikke skulle bære forhøjelsen af motorvejsafgifter, men at de

skulle væltes over på deres kunder«, og at appellanterne ikke havde anfægtet mødereferatets »troværdighed«, hvilket er ukorrekt og helt i modstrid med de argumenter, som appellanterne havde påberåbt sig for Retten.

102 Endvidere angav Retten i den appellerede doms præmis 145 hverken, hvorledes de udvekslinger, der fandt sted under disse møder, medførte en effektiv reduktion af de konkurrencemæssige hemmeligheder som følge af den omstændighed, at de relevante usikkerheder vedrørende konkurrencen blev fjernet, eller hvilke aspekter i de udvekslede oplysninger der udgjorde sådanne hemmeligheder. Eftersom de udvekslede oplysninger i denne sag, som appellanten anførte for Retten, var offentligt bekendte, kunne denne udveksling ikke kvalificeres som en ulovlig aftale, der var forbudt i henhold til artikel 101 TEUF.

103 På samme måde var det ikke godtgjort, at der forelå en overtrædelse vedrørende bruseafskærmninger og keramiske artikler, som blev begået i 2004. For at godtgøre, at appellanten deltog i denne overtrædelse, støttede Retten i den appellerede doms præmis 121 og 148 sig alene på den omstændighed, at medlemmerne af IndustrieForum Sanitär og Freundeskreis der deutschen Sanitärindustrie ved et møde den 20. juli 2004 »udvekslede detaljerede kommercielle oplysninger om hvert enkelt selskab vedrørende udviklingen af deres omsætning i Tyskland og deres eksport samt deres forventninger til vækst«, og navnlig på den omstændighed, at appellanten havde anført, at selskabets omsætning var steget 5,5% i Tyskland, at eksporten var stigende, og at det forventede en stigning i omsætningen på 5% i Tyskland.

104 Dels er den appellerede dom behæftet med en begrundelsesmangel, for så vidt som Retten ikke angav årsagerne til, at den fandt, at de drøftelser, der fandt sted under dette møde den 20. juli 2004, kunne reducere de konkurrencemæssige hemmeligheder, der er beskyttet i medfør af artikel 101 TEUF.

105 Dels er det ifølge appellanten umuligt, at meddelelsen af en virksomheds eller koncerns samlede omsætning i det foregående regnskabsår til konkurrenter eller en ikke-konkurrerende tredjepart, udvekslingen af oplysninger om eksportstigninger eller oplysning om forventninger om øget omsætning eller statistikker over udviklingen heraf kan kvalificeres som en overtrædelse af artikel 101 TEUF. Disse kommercielle oplysninger giver nemlig ikke i sig selv mulighed for at drage nogen konklusion om den pågældende virksomheds praksis på markedet, rentabiliteten af de transaktioner, denne gennemfører, eller om den påtænkte strategi med henblik på at nå målene om en udvikling af omsætningen. Ingen operatør på markedet kunne således på grundlag af disse oplysninger med større sikkerhed forudse den kommercielle adfærd hos sine konkurrenter på markedet. Endvidere blev visse af disse oplysninger offentliggjort jævnligt og hurtigt af næsten alle virksomhederne, idet en sådan offentliggørelse i de fleste tilfælde udgjorde en forpligtelse i medfør af handelsretlige og kapitalmarkedsretlige bestemmelser og de gældende bestemmelser på fusionsområdet.

106 Kommissionen har nedlagt påstand om, at det femte anbringende forkastes.

Domstolens bemærkninger

107 I betragtning af den i denne doms præmis 38 nævnte retspraksis skal de argumenter, som appellanten har fremsat som led i det femte anbringende, afvises, for så vidt som de tilsigter at opnå en fornyet vurdering af de faktiske omstændigheder og beviserne vedrørende den overtrædelse, der blev begået i Tyskland i 2002-2004.

108 I øvrigt skal det hvad for det første angår de handlinger, der vedrørte bruseafskærmninger i 2002, fremhæves, dels at appellanten med urette har kritiseret Retten for ikke at have besvaret selskabets argumenter i punkt 135 i dets stævning i annullationssøgsmålet og i punkt 49 i dets replik, eftersom disse argumenter, som Kommissionen har anført, vedrørte overtrædelsen i Østrig og ikke i Tyskland.

109 Dels udspringer appellantens argument om, at Retten begik en retlig fejl ved at kvalificere en drøftelse mellem konkurrenterne om datoen for afsendelse af nye, årlige prislister som en ulovlig udveksling, af en urigtig læsning af den appellerede dom. I den nævnte doms præmis 116 og 117 konstaterede Retten nemlig udelukkende, at denne udveksling af oplysninger godtgjorde, at appellanten og dens konkurrenter mellem 2001 og 2003 ikke ophørte med at meddele hinanden følsomme, kommercielle oplysninger. Retten fastslog således ikke, at denne udveksling i sig selv udgjorde en overtrædelse af artikel 101 TEUF.

110 Hvad for det andet angår appellantens argumenter om de handlinger, der er foretaget på området for keramiske artikler i 2002, fandt Retten i den appellerede doms præmis 143, at Kommissionen, selv om der ikke forelå direkte beviser for selskabets deltagelse i ulovlige møder dette år, med føje kunne fastslå, at det ikke havde afbrudt sin deltagelse i den foreholdte overtrædelse dette år. Retten konstaterede således i denne henseende, dels at de konkurrencebegrænsende virkninger af de ulovlige drøftelser, der fandt sted i 2001, vedrørende prisstigningerne for 2002, hvilke møder appellanten deltog i, blev udført dette år, dels at appellanten havde deltaget i ulovlige drøftelser vedrørende prisstigninger i 2001 og 2003 og ikke offentligt havde taget afstand herfra.

111 Det følger af Domstolens faste praksis, at den omstændighed, at der foreligger en konkurrencebegrænsende praksis eller aftale, i de fleste tilfælde må udledes ved en slutning ud fra et vist antal sammenfaldende indicier eller omstændigheder, der, når de betragtes samlet, og i mangel af en anden logisk forklaring kan udgøre beviset for en tilsidesættelse af konkurrencereglerne. Hvad navnlig angår en overtrædelse, som strækker sig over flere år, er den omstændighed, at der ikke blev fremlagt et direkte bevis for et selskabs deltagelse i denne overtrædelse i en bestemt periode, ikke til hinder for, at denne deltagelse også i denne periode anses for at foreligge, såfremt en sådan konstatering hviler på objektive og samstemmende indicier, idet der i denne henseende kan tages hensyn til, at selskabet ikke har foretaget en offentlig afstandtagen (jf. i denne retning dom af 17.9.2015, Total Marketing Services mod Kommissionen, C-634/13 P, EU:C:2015:614, præmis 26-28 og den deri nævnte retspraksis).

112 I betragtning af denne retspraksis og af Rettens faktuelle konstateringer, der er angivet i nærværende doms præmis 110, fandt Retten uden at begå en retlig fejl eller en begrundelsesmangel, at appellanten kunne anses for at have opretholdt sin deltagelse i det pågældende kartel i 2002.

113 Hvad for det tredje angår 2003 skal det dels fremhæves, at den omstændighed, at appellanten, i modsætning til, hvad Retten anførte i den appellerede doms præmis 144, i punkt 115 i stævningen i sit annullationssøgsmål anfægtede Kommissionens fortolkning af referatet fra mødet i FSKI den 4 og 5. juli 2003, ikke i sig selv kan rejse tvivl om Rettens faktuelle konstateringer.

114 Dels skal det hvad angår spørgsmålet, om konstateringerne i den appellerede doms præmis 145 er begrundede, bemærkes, at Retten, i modsætning til, hvad appellanten har gjort gældende, ikke fastslog, at enhver udveksling af oplysninger mellem konkurrenter kunne udgøre en overtrædelse af artikel 101 TEUF, og angav årsagerne til, at den fandt, at de drøftelser, der fandt sted ved mødet den 5. juli 2003, var af konkurrencebegrænsende karakter. I denne forbindelse konkluderede Retten uden at begå en retlig fejl, at de drøftelser, hvorunder producenterne af keramiske artikler havde aftalt, at stigningerne i motorvejsafgifterne skulle væltes over på kunderne, fjerner usikkerhedsgraden mellem konkurrenterne og svarer til en samordning af priser, hvorfor de udgør en konkurrencebegrænsende praksis, uanset om denne overvæltning kunne forudses af tredjeparter eller offentligheden.

115 Hvad for det fjerde angår 2004 skal appellantens argument om en begrundelsesmangel ved den appellerede dom forkastes. I modsætning til, hvad appellanten har gjort gældende, angav Retten i den appellerede doms præmis 123 og 149 nemlig årsagerne til, at den fandt, at de i den nævnte doms præmis 121 og 148 omtalte udvekslinger af oplysninger var konkurrencebegrænsende. Retten fremhævede således, at disse udvekslinger støttede samordningen af de prisstigninger, der i 2003 blev

besluttet for 2004, og at de gav appellanten og dennes konkurrenter mulighed for med større sikkerhed at forudse deres fremtidige kommercielle adfærd vedrørende dette marked. Retten begrundede herved den appellerede dom.

116 Endvidere skal det hvad angår spørgsmålet, om disse konstateringer fra Rettens side, er begrundede, blot bemærkes, at appellanten ikke har anfægtet Rettens konstatering i den appellerede doms præmis 123 og 149, hvorefter de i den nævnte doms præmis 121 og 148 omtalte udvekslinger var konkurrencebegrænsende, fordi de støttede samordningen af de prisstigninger, der i 2003 blev besluttet for 2004, eftersom appellanten heller ikke som led i denne appel har bestridt eksistensen af en sådan samordning. Eftersom et sådant forhold er tilstrækkeligt til at fastslå, at der foreligger en overtrædelse, er appellantens argumenter om, at disse udvekslinger ikke i sig selv udgør en overtrædelse af konkurrencereglerne, uvirksomme.

117 Følgelig skal det femte anbringende forkastes, idet det dels skal afvises, dels er uvirksomt og dels er ugrundet.

Det sjette anbringende

Parternes argumenter

118 Med sit sjette anbringende har appellanten hvad angår de overtrædelser, der angiveligt er begået i Østrig i perioden fra den 12. oktober 1994 til den 9. november 2004, gjort gældende, at Rettens konstateringer er urigtige og skal ophæves.

119 Hvad nærmere bestemt angår 1994 foretog Retten i den appellerede doms præmis 175 og 176 en udvidende fortolkning af Kommissionens konklusioner, hvorved den ændrede begrundelsen for den omstvistede afgørelse i strid med artikel 296, stk. 2, TEUF. I modsætning til, hvad Retten fastslog, anførte Kommissionen nemlig ikke i 299.-301. betragtning til denne afgørelse, at de møder i ASI, der fandt sted i 1994, ikke blot vedrørte bruseafskærmninger og vandhaner og armaturer, men ligeledes keramiske artikler til badeværelser.

120 Hvad angår 1995-1997 bemærkede Retten i den appellerede doms præmis 185, 190 og 196, at Villeroy & Boch Østrig havde deltaget i ulovlige drøftelser ved møderne den 16. november 1995, den 23. april 1996 og den 15. oktober 1997.

121 Hvad angår mødet den 16. november 1995 har appellanten imidlertid i det væsentlige gjort gældende, at denne konklusion er behæftet med retlige fejl, allerede fordi Retten ikke besvarede alle selskabets argumenter. Rettens bemærkninger i den appellerede doms præmis 189 ff. vedrørende mødet den 23. april 1996 om, at det var af begrænset betydning, at de pågældende drøftelser blev organiseret efter anmodning fra grossisterne, er ligeledes behæftet med retlige fejl, eftersom der foreligger en fuldstændig lovlig, alternativ forklaring på den foreholdte praksis, hvorefter grossisterne på området for badeværelsesartikler udtrykkeligt krævede, at der blev indført årlige prislister på bestemte datoer med henblik på at kunne offentliggøre deres kataloger. Hvad angår mødet den 15. oktober 1997 overskred Retten endvidere i den appellerede doms præmis 194 grænserne for sin legalitetskontrol i henhold til artikel 263 TEUF, idet den støttede sig på grunde, der ikke fremgik af Kommissionens klagepunktsmeddelelse.

122 For 1998 er Rettens bemærkninger i den appellerede doms præmis 197ff. om Villeroy & Boch Østrigs angivelige deltagelse i en overtrædelse af kartelreglerne ligeledes behæftet med en retlig fejl, eftersom de er selvmodsigende. Retten bemærkede nemlig i den appellerede doms præmis 197-202, at Kommissionen ikke havde bevist, at Villeroy & Boch Østrig i 1998 havde deltaget i drøftelser, der var i strid med konkurrenceretten. Navnlig gav Mascos vidneudsagn ikke mulighed for at bevise en sådan deltagelse. Det er ulogisk, at Retten herefter støttede sig på det samme vidneudsagn fra Masco i samme

doms præmis 203 for at bevise, at Villeroy & Boch ikke havde taget afstand fra den ulovlige praksis i 1998. Retten tilsidesatte således ligeledes de ved retspraksis fastsatte retsprincipper om, at en række indicier kun er tilstrækkeligt til at godtgøre, at et møde er i strid med konkurrenceretten, når mødernes systemiske karakter og deres konkurrencebegrænsende indhold godtgøres, og når dette understøttes af en erklæring fra virksomhed, som har en betydelig bevisværdi. Ingen af disse to betingelser er opfyldt i denne sag.

123 Hvad angår 1999 er Rettens konklusioner i den appellerede doms præmis 208 om, at det af Kommissionen fremlagte bevis, nemlig det håndskrevne referat fra mødet i ASI den 6. september 1999, som er affattet af Ideal Standard, i tilstrækkeligt omfang godtgør Villeroy & Bochs deltagelse i de ulovlige drøftelser, behæftet med retlige fejl. Et vidneudsagn fra en virksomhed, der har anmodet om bødefritagelse i henhold til samarbejdsmeddelelsen af 2002, kan nemlig ikke udgøre et tilstrækkeligt bevis for forekomsten af en overtrædelse, når dets rigtighed bestrides af flere andre anklagede virksomheder.

124 Hvad angår 2000 fandt Retten i den appellerede doms præmis 214, idet den støttede sig på et referat fra mødet i ASI den 12. og 13. oktober 2000, at det, selv om der ikke forelå direkte beviser for Villeroy & Boch Østrigs deltagelse i den konkurrencebegrænsende adfærd dette år, »skal bemærkes, at virkningen af de ulovlige drøftelser, der fandt sted i 1999, udfoldede sig i 2000«. Dette referat, som Retten i øvrigt fortolkede urigtigt, er ikke et tilstrækkeligt bevis i denne henseende.

125 Hvad angår 2001 lagde Retten i den appellerede doms præmis 214-218 Villeroy & Boch Østrigs deltagelse i de ulovlige drøftelser til grund, alene fordi de angivelige ulovlige drøftelser i 2000 fortsat havde virkninger. For at begrunde sine bemærkninger henviste Retten blot til 652.-658. betragtning til den omtvistede afgørelse, uden at den forklarede, hvorledes de bemærkninger, den henviste til, er overbevisende.

126 Hvad angår år 2002 og 2003 tog Retten ikke hensyn til appellantens argumenter.

127 Endelig er Rettens bemærkninger i den appellerede doms præmis 228 hvad angår 2004 selvmodsigende og behæftede med en retlig fejl. Retten fastslog nemlig i denne præmis, at Villeroy & Boch Østrig, som ikke havde deltaget i mødet i ASI den 22. januar 2004, ved referatet fra dette møde blev oplyst om de præcise beslutninger, som dets konkurrenter traf ved dette møde, hvorimod Retten i den appellerede doms præmis 212 fastslog, at den omstændighed, at referaterne fra møderne i ASI i princippet skulle sendes til alle medlemmerne i denne forening, ikke i sig selv gav mulighed for at fastslå, at Villeroy & Boch Østrig rent faktisk fik kendskab hertil.

128 Kommissionen har nedlagt påstand om, at det sjette anbringende forkastes.

Domstolens bemærkninger

129 Med sit sjette anbringende har appellanten gjort gældende, at Rettens konstateringer er behæftet med retlige fejl hvad angår de overtrædelser, der angiveligt er begået i Østrig mellem den 12. oktober 1994 og den 9. november 2004.

130 Hvad for det første angår appellantens argument vedrørende 1994 skal det fastslås, at appellanten i denne sag blot har gentaget den argumentation, der blev fremsat i første instans for Retten. Det samme gælder for argumenterne vedrørende mødet den 23. april 1996. I betragtning af den i denne doms præmis 69 nævnte retspraksis skal disse argumenter afvises.

131 Hvad for det andet angår appellantens argumenter vedrørende møderne, der fandt sted den 16. november 1995 og den 15. oktober 1997, hvilke argumenter i det væsentlige drejer sig om, at den appellerede dom var behæftet med en begrundelsesmangel, skal de ligeledes forkastes. I den

appellerede doms præmis 180-185 og 192-196 undersøgte og forkastede Retten nemlig appellantens argumenter om de overtrædelser, der blev begået i Østrig, hvad angår disse forskellige møder. For hvert enkelt møde henviste Retten til relevante beviser og til den omtvistede afgørelse, inden den forkastede appellantens argumentation som ugrundet. Retten begrundede herved den appellerede dom.

132 Hvad angår mødet den 15. oktober 1997 skal appellantens argument om, at Retten støttede sig på grunde, der ikke var omfattet af Kommissionens klagepunktsmeddelelse, endvidere forkastes. Det må nemlig fastslås, at Retten i den appellerede doms præmis 194 støttede sig på de grunde, der var anført i punkt 295 og 307 i den omtvistede afgørelse. Appellanten gjorde ikke for Retten gældende, at der forelå en manglende overensstemmelse mellem denne afgørelse og klagepunktsmeddelelsen på dette punkt. Appellanten kan derfor ifølge fast retspraksis (jf. bl.a. dom af 22.10.2015, AC-Treuhand mod Kommissionen, C-194/14 P, EU:C:2015:717, præmis 54) ikke gøre et sådant argument gældende under en appel for Domstolen.

133 Hvad for det tredje angår møderne den 30. april og den 18. juni 1998 skal det bemærkes, at Retten i den appellerede doms præmis 199 fastslog, at ingen af de af Kommissionen fremførte beviser kunne godtgøre appellantens deltagelse i overtrædelsen. I den appellerede doms præmis 203 fastslog Retten imidlertid klart, at da der ikke forelå en offentlig afstandtagen fra appellantens side, og aftalen af 15. oktober 1997 fortsat skabte konkurrencebegrænsende virkninger i det følgende år, kunne Kommissionen konkludere, at appellanten ikke havde afbrudt sin deltagelse i overtrædelsen i 1998. Retten opfyldte herved ikke alene sin begrundelsespligt, hvorved parterne fik mulighed for at bestride dens ræsonnement, og Domstolen kunne udøve sin kontrol som led i en appel, men den begik, henset til den i nærværende doms præmis 111 anførte retspraksis, heller ingen retlig fejl ved bevisførelsen. Retten gjorde sig heller ikke skyld i en selvmodsigelse eller tilsidesatte sin begrundelsespligt, da den, selv om Mascos erklæring ikke i sig selv gav mulighed for at bevise, at appellanten deltog i udvekslingen af oplysninger i 1998, fastslog, at der lovligt kunne tages hensyn til denne erklæring blandt andre beviser som led i den række samstemmende indicier, der er beskrevet i den appellerede doms præmis 203, for at godtgøre, at Villeroy & Boch Østrig ikke havde afbrudt sin deltagelse i den ulovlige praksis i 1998.

134 Hvad for det fjerde angår de møder, der fandt sted i 1999, skal det, som det utvetydigt fremgår af den appellerede doms præmis 206, fastslås, at Kommissionen støttede sig på et håndskrevet referat af mødet den 6. september 1999, som var affattet af en repræsentant fra Ideal Standard samme dag, som det ulovlige møde fandt sted. I modsætning til, hvad appellanten har gjort gældende, kræver et sådant bevis, som ikke er samtidigt med dette selskabs indgivelse af sin anmodning om bødefritagelse i medfør af samarbejdsmeddelelsen af 2002, men med de faktiske omstændigheder, ikke andre samstemmende beviser, således som Retten anførte i den appellerede doms præmis 207. Dette argument må derfor forkastes som ugrundet.

135 Hvad for det femte angår mødet i ASI den 12. og 13. oktober 2000 skal det fastslås, at appellantens argumenter er støttet på en urigtig læsning af den appellerede doms præmis 214. I modsætning til, hvad sagsøgeren har gjort gældende, støttede Retten sig nemlig ikke på referatet fra dette møde for at fastslå, at virkningerne af de ulovlige drøftelser, der fandt sted i 1999, udfoldede sig i 2000. Endvidere tilsigter disse argumenter hovedsageligt at rejse tvivl om Rettens bevisvurdering, uden at en urigtig gengivelse heraf imidlertid godtgøres. I betragtning af den i denne doms præmis 38 anførte retspraksis må de derfor afvises.

136 Hvad for det sjette angår 2001 er appellantens argument ligeledes støttet på en urigtig læsning af den appellerede dom og må derfor afvises. Det fremgår nemlig klart af den nævnte doms præmis 215-218, at Retten ikke fastslog Villeroy & Boch Østrigs deltagelse i de ulovlige drøftelser, som blev ført i 2001, med den begrundelse, at disse, som fandt sted i 2000, fortsat skabte virkninger i det følgende år. I den nævnte doms præmis 215-217 støttede Retten sig således på dette selskabs deltagelse i flere møder i 2001, hvorunder deltagerne aftalte den dato, hvor prislisterne ville blive sendt til grossisterne, og

datoen for prisstigningen, samt på disse møders overensstemmelse med andre møder, der fandt sted i 2000 og 2001, hvori dette selskab ikke deltog, men hvorunder medlemmerne i ASI omtalte prisstigninger i tal at regne fra den 1. januar 2002.

137 Hvad for det syvende angår appellantens argumenter om den appellerede doms utilstrækkelige begrundelse, for så vidt som Retten ikke tog hensyn til selskabets argumenter vedrørende 2002 og 2003, skal det blot fastslås, at Retten for hvert enkelt relevant møde i den appellerede doms præmis 219-226 henviste til de relevante beviser og til den omtvistede afgørelse, inden den forkastede appellantens argumentation som ugrundet. I betragtning af den i denne doms præmis 72 anførte retspraksis var Retten ikke forpligtet til at besvare alle appellantens argumenter. Appellantens argumenter må således forkastes.

138 Hvad endelig angår appellantens argumenter vedrørende mødet den 22. januar 2004 skal det fastslås, at appellanten søger at rejse tvivl om Rettens bevisvurdering, uden at selskabet imidlertid har gjort gældende, at beviserne er gengivet urigtig. I betragtning af den i denne doms præmis 38 anførte retspraksis må disse argumenter derfor afvises.

139 På baggrund af det ovenstående skal det sjette anbringende forkastes, da det dels skal afvises, dels er ugrundet.

Det syvende og niende anbringende

Parternes argumenter

140 Med sit syvende anbringende, som er fremsat subsidiært, har appellanten hvad angår den foreholdte adfærd vedrørende de overtrædelser, der angiveligt blev begået i Belgien, Frankrig og Østrig, gjort gældende, at de ikke giver mulighed for at godtgøre, at selskabet deltog i disse overtrædelser, eftersom de skal tilregnes dets datterselskaber og ikke selskabet personligt.

141 Appellanten har i denne forbindelse gjort gældende, at begrebet økonomisk enhed, som anvendt af Kommissionen og Retten i denne sag, indebærer, at en adfærd tilregnes et selskab, uanset om dette har handlet culpøst, hvilket er i strid med de garantier, der er sikret ved chartret, navnlig retten til uskyldsformodning og princippet in dubio pro reo, som er sikret ved dets artikel 48, stk. 1, princippet om, at strafbare forhold og straffe skal have lovhjemmel, og af artikel 101 TEUF, og dette gælder så meget desto mere, eftersom formodningen for, at der foreligger en økonomisk enhed, når et moderselskab ejer 100% af sit datterselskabs kapital, i praksis ikke kan afkræftes. Selv om Domstolen i sin praksis forud for chartrets ikrafttræden anerkendte dette begreb, bør denne praksis ifølge appellanten udvikles. Den appellerede dom er endvidere i strid med begrundelsespligten i henhold til artikel 296, stk. 2, TEUF, eftersom den ikke besvarede appellantens argumenter og ikke indeholdt en begrundelse vedrørende de væsentlige dele af den foreholdte overtrædelse.

142 Med sit niende anbringende har appellanten anfægtet den omstændighed, at den bøde, selskabet var blevet pålagt in solidum med sit datterselskab, blev tiltrådt i den appellerede dom.

143 Selv om det var muligt at påberåbe sig moderselskabets ansvar for dets datterselskabs adfærd i medfør af begrebet økonomisk enhed, burde et solidarisk ansvar for appellanten for betaling af de bøder, som appellantens datterselskaber er pålagt, nemlig være blevet forkastet, dels fordi ingen EU-retsakt indeholder en bestemmelse, der foreskriver, at en bøde pålægges in solidum, dels fordi anerkendelsen af et solidarisk ansvar fratager appellanten retten til at blive pålagt en bøde individuelt på grundlag af den foreholdte overtrædelse, hvilket er i strid med princippet om personligt ansvar. Subsidiært har appellanten gjort gældende, at Kommissionen og Retten under alle omstændigheder skulle have beregnet kvoteandelen af bøden for hver meddebitor på grundlag af den enkeltes del af ansvaret.

144 Kommissionen har påstået det syvende og niende anbringende forkastet.

Domstolens bemærkninger

145 Det skal bemærkes, at det følger af fast retspraksis, som ikke er blevet draget i tvivl ved chartrets ikrafttræden, at en juridisk person, som ikke er ophavsmand til en overtrædelse af konkurrenceretten, på visse betingelser alligevel kan straffes for en anden juridisk persons overtrædelse, når disse personer er en del af den samme økonomiske enhed og således udgør en virksomhed, der har overtrådt artikel 101 TEUF (dom af 10.4.2014, Kommissionen m.fl. mod Siemens Österreich m.fl., C-231/11 P – C-233/11 P, EU:C:2014:256, præmis 45).

146 Det følger således af fast retspraksis, at et datterselskabs adfærd kan tilregnes moderselskabet, bl.a. når datterselskabet, selv om det er en selvstændig juridisk person, ikke frit bestemmer sin adfærd på markedet, men i det væsentlige følger instrukser fra moderselskabet, navnlig under hensyn til de økonomiske, organisatoriske og juridiske forbindelser mellem disse to juridiske enheder (dom af 10.4.2014, Kommissionen m.fl. mod Siemens Österreich m.fl., C-231/11 P – C-233/11 P, EU:C:2014:256, præmis 46 og den deri nævnte retspraksis).

147 I denne forbindelse har Domstolen præciseret, at i det konkrete tilfælde, hvor moderselskabet direkte eller indirekte ejer hele eller størstedelen af kapitalen i det datterselskab, som har overtrådt de EU-retlige konkurrenceregler, foreligger der en afkræftelig formodning for, at det pågældende moderselskab faktisk udøver en afgørende indflydelse på sit datterselskab (dom af 16.6.2016, Evonik Degussa og AlzChem mod Kommissionen, C-155/14 P, EU:C:2016:446, præmis 28 og den deri nævnte retspraksis).

148 I en sådan situation er det tilstrækkeligt, at Kommissionen godtgør, at moderselskabet direkte eller indirekte ejer hele eller størstedelen af kapitalen i et datterselskab, for at antage, at den nævnte formodning er opfyldt. Det påhviler følgelig sidstnævnte at afkræfte denne formodning ved at fremlægge tilstrækkelige beviser vedrørende de økonomiske, organisatoriske og juridiske forbindelser mellem dette og dets datterselskab, som kan bevise, at dets datterselskab optræder selvstændigt på markedet. Såfremt moderselskabet ikke afkræfter denne formodning, kan Kommissionen anse moderselskabet og datterselskabet for en del af samme økonomiske enhed og således holde førstnævnte således ansvarlig for sidstnævntes adfærd, og pålægge disse to selskaber solidarisk hæftelse for betaling af en bøde, uden at det godtgøres, at moderselskabet var personligt involveret i overtrædelsen (jf. i denne retning dom af 16.6.2016, Evonik Degussa og AlzChem mod Kommissionen, C-155/14 P, EU:C:2016:446, præmis 27 og 29-32 og den deri nævnte retspraksis).

149 Det skal endvidere præciseres, at hidtidig retspraksis, i modsætning til, hvad appellanten har gjort gældende, hverken tilsidesætter retten til uskyldsformodning, som er sikret ved chartrets artikel 48, stk. 1, eller princippet in dubio pro reo og princippet om, at strafbare forhold og straffe skal have lovhjemmel. Formodningen for, at moderselskabet udøver en afgørende indflydelse på sit datterselskab, når det ejer hele eller størstedelen af kapitalen i dette, fører ikke til en skyldsformodning for det ene eller andet af disse selskaber, hvorfor den hverken tilsidesætter uskyldsformodningen eller princippet in dubio pro reo. Hvad angår princippet om, at strafbare forhold og straffe skal have lovhjemmel, kræves det, at loven klart definerer overtrædelserne og de sanktioner, de medfører, idet denne betingelse er opfyldt, når borgerne ud fra den relevante bestemmelses ordlyd og, om fornødent, ved hjælp af retternes fortolkning heraf kan vide, hvilke handlinger og undladelser der medfører strafansvar (dom af 22.5.2008, Evonik Degussa mod Kommissionen, C-266/06 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2008:295, præmis 39). Den i nærværende doms præmis 145-148 nævnte praksis fra Domstolen er ikke i strid med dette princip.

150 Hvad angår den manglende fordeling af bøder mellem de berørte virksomheder skal det bemærkes, at det EU-retlige begreb om solidarisk hæftelse for betaling af bøden, for så vidt som det blot er et udtryk for virksomhedsbegrebets fuldstændige retsvirkninger, udelukkende vedrører virksomheden og ikke de selskaber, som denne udgøres af (dom af 10.4.2014, Kommissionen m.fl. mod Siemens Österreich m.fl., C-231/11 P – C-233/11 P, EU:C:2014:256, præmis 57).

151 Selv om det følger af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003, at Kommissionen kan pålægge flere virksomheder en bøde solidarisk, når de er en del af den samme virksomhed, giver hverken affattelsen af denne bestemmelse eller formålet med solidaritetsordningen mulighed for at finde, at denne sanktionsbeføjelse ud over fastsættelsen af de ydre solidaritetsforhold ligeledes omfatter fastsættelsen af de solidarisk hæftende meddebitorers kvoteandele som led i deres indbyrdes forhold (dom af 10.4.2014, Kommissionen m.fl. mod Siemens Österreich m.fl., C-231/11 P – C-233/11 P, EU:C:2014:256, præmis 58).

152 Tværtimod befinder solidaritetsordningens formål sig i den omstændighed, at den er et supplerende retligt instrument, som Kommissionen besidder for at kunne styrke effektiviteten af sine handlinger på området for inddrivelse af bøder pålagt for overtrædelse af konkurrenceretten, eftersom denne ordning nedsætter risikoen for insolvens for Kommissionen i sin egenskab af kreditor for det skyldige beløb, som disse bøder udgør, hvilket bidrager til det afskrækkende formål, som generelt forfølges ved konkurrenceretten, således som Retten i det væsentlige og med føje bemærkede i den appellerede doms præmis 325 (dom af 10.4.2014, Kommissionen m.fl. mod Siemens Österreich m.fl., C-231/11 P – C-233/11 P, EU:C:2014:256, præmis 59 og den deri nævnte retspraksis).

153 Fastsættelsen af de solidarisk hæftende meddebitorers kvoteandele i deres interne forhold tilsigter ikke dette dobbelte formål. Der er nemlig tale om en tvist, som indtræder på et senere tidspunkt, og som i princippet ikke længere er i Kommissionens interesse, for så vidt som hele bøden er blevet betalt til den af en eller flere af disse meddebitorer. Det kan således ikke kræves, at Kommissionen fastsætter sådanne kvoteandele (jf. i denne retning dom af 10.4.2014, Kommissionen m.fl. mod Siemens Österreich m.fl., C-231/11 P – C-233/11 P, EU:C:2014:256, præmis 60-64).

154 I nærværende sag har appellanten ikke bestridt, at selskabet på tidspunkt for den overtrædelse, det tilregnes, ejede 100% af kapitalen i de selskaber, hvis ansatte deltog i de pågældende konkurrencebegrænsende drøftelser i Belgien, Frankrig og Østrig, og det har heller ikke gjort gældende, at det har forelagt Retten oplysninger, der kan afkræfte formodningen om, at det udøvede en afgørende indflydelse på disse selskaber. I betragtning af den i denne doms præmis 145-153 nævnte retspraksis fandt Retten således med føje, at Kommissionen kunne tilregne selskabet dets datterselskabers konkurrencebegrænsende adfærd i Belgien, Frankrig og Østrig og sammen med disse holde det solidarisk hæftende for betalingen af bøderne uden at fastsætte de kvoteandele af bøderne, som hver enkelt af dem skulle betale.

155 Endelig må appellantens argumenter vedrørende en utilstrækkelig begrundelse af den appellerede dom forkastes. Hvad navnlig angår Kommissionens mulighed for at tilregne appellanten adfærden hos selskabets datterselskaber i Frankrig og Østrig skal det bemærkes, at den appellerede doms præmis 155-165 samt nævnte doms præmis 284, som henviser til præmis 97 og 98 heri, er tilstrækkeligt begrundede. Efter at have nævnt retspraksis vedrørende begrebet økonomisk enhed bemærkede Retten således, at Villeroy & Boch ejede 100% af kapitalen i sine datterselskaber, og at selskabet ikke havde forsøgt at afkræfte formodningen om, at det udøvede en afgørende indflydelse på disse, hvorefter den besvarede appellanternes argumenter om en tilsidesættelse af princippet om, at strafbare forhold og straffe skal have lovhjemmel, og af retten til uskyldsformodning. Hvad angår Kommissionens mulighed for at tilregne appellanten Villeroy & Boch Belgiens adfærd, for så vidt som det udøvede en afgørende indflydelse på dette selskab, var Retten ikke forpligtet til at træffe afgørelse herom i den appellerede dom, eftersom appellanten, i modsætning til, hvad selskabet har anført, ikke for Retten havde bestridt denne mulighed.

156 Det syvende og det niende anbringende skal derfor forkastes som ugrundet.

Det ottende anbringende

Parternes argumenter

157 Med det ottende anbringende har appellanten gjort gældende, at den appellerede dom er i strid med artikel 101 TEUF og EØS-aftalens artikel 53, idet Retten med urette lagde til grund, at der i den foreliggende sag eksisterede en samlet, kompleks og vedvarende overtrædelse.

158 Appellanten har i denne forbindelse for det første gjort gældende, at det retlige begreb en samlet, kompleks og vedvarende overtrædelse i sig selv er uforeneligt med artikel 101 TEUF og EØS-aftalens artikel 53 og således ikke kan anvendes. Dette begreb har således intet retligt grundlag i EU-retten. Appellanten har endvidere anført, at den appellerede dom er utilstrækkeligt begrundet, for så vidt som Retten ikke besvarede appellantens argumenter på dette punkt.

159 For det andet har appellanten gjort gældende, at den appellerede dom ved at fastslå, at der eksisterede en samlet overtrædelse i nærværende sag, tilsidesatte principperne om en retfærdig rettergang. Eftersom Retten fandt, at appellanten kan tilregnes en overtrædelse, som selskabet ikke har deltaget i, men som henhører under en samlet overtrædelse, hvori det har deltaget, kunne appellanten med henblik på at anfægte sin deltagelse i denne samlede overtrædelse ikke hensigtsmæssigt påberåbe sig, at det ikke deltog i den førstnævnte overtrædelse, og at det således blev hindret i at forsvare sig effektivt. Appellanten kunne således alene anfægte sit kendskab til den pågældende overtrædelse.

160 For det tredje har appellanten subsidiært gjort gældende, at betingelserne for at anerkende en samlet overtrædelse ikke var opfyldt i denne sag, eftersom Kommissionen ikke havde afgrænset det relevante marked, og det ikke er blevet godtgjort, at de forskellige handlinger supplerede hinanden.

161 For det fjerde har appellanten gjort gældende, at der under alle omstændigheder, henset til de delvise annullationer af den omtvistede afgørelse hvad angår visse medlemsstater ved domme af 16. september 2013, Wabco Europe m.fl. mod Kommissionen (T-380/10, EU:T:2013:449), Keramag Keramische Werke m.fl. mod Kommissionen (T-379/10 og T-381/10, ikke trykt i Sml., EU:T:2013:457) og Duravit m.fl. mod Kommissionen (T-364/10, ikke trykt i Sml., EU:T:2013:477), og til den omstændighed, at visse virksomheder ikke kan have haft kendskab til hele overtrædelsen, ikke kan være tale om en global overtrædelse som defineret i denne afgørelse.

162 Kommissionen har nedlagt påstand om, at det ottende anbringende forkastes.

Domstolens bemærkninger

163 I betragtning af den i denne doms præmis 55-59 nævnte retspraksis forkastes for det første appellantens argumenter om, at det retlige begreb en samlet, kompleks og vedvarende overtrædelse er uforeneligt med artikel 101 TEUF og EØS-aftalens artikel 53 og tilsidesætter princippet om en retfærdig rettergang, uden at der tages hensyn til, om dette argument kan antages til realitetsbehandling.

164 For det andet skal det fastslås, at Retten, i modsætning til, hvad appellanten har gjort gældende, ved i den appellerede doms præmis 32-34, 41, 42 og 46-48 at henvise til denne retspraksis begrundede denne dom tilstrækkeligt.

165 For det tredje skal det hvad angår appellantens argument om, at betingelserne for at fastslå en samlet overtrædelse ikke er opfyldt i denne sag, eftersom Kommissionen ikke afgrænsede det relevante marked, fastslås, som Retten med føje gjorde det i den appellerede doms præmis 54, og som appellanten har anerkendt, at den omstændighed, at de produktmarkeder og geografiske markeder, som dækkes af overtrædelsen, er forskellige, under alle omstændigheder ikke er til hinder for en konklusion om, at der foreligger en samlet overtrædelse. Dette argument er derfor under alle omstændigheder uvirksomt.

166 For det fjerde begik Retten i den appellerede doms præmis 63-71 ikke en retlig fejl ved at finde, at Kommissionen med henblik på at godtgøre en samlet overtrædelse i denne sag kunne fastslå, at der eksisterede et fælles mål. På grundlag af de faktuelle konklusioner i den appellerede doms præmis 66, 69 og 71 godtgjorde Retten således i tilstrækkeligt omfang, at den forskellige foreholdte adfærd havde det samme mål, nemlig at alle producenterne af badeværelsesudstyr og -inventar samordnede deres adfærd i forhold til grossisterne. Det skal i denne forbindelse, i modsætning til hvad appellanten har gjort gældende, fremhæves, at begrebet fælles mål, som det fremgår af den appellerede doms præmis 66, 69 og 71, ikke blev fastsat ved en generel henvisning til, at der eksisterede en fordrejning af konkurrencevilkårene på de for overtrædelsen relevante markeder, men ved henvisning til forskellige objektive forhold, såsom den centrale rolle, som grossisterne spillede i distributionssystemet, dette systems karakteristika, eksistens af koordinationsorganer og foreninger vedrørende flere produktgrupper, ligheden i gennemførelsen af de hemmelige arrangementer og de materielle, geografiske og tidsmæssige overlapninger med hensyn til den pågældende praksis.

167 Under disse omstændigheder kan Retten ikke kritiseres for at have fundet, at Kommissionen ikke begik en fejl, da den fastslog, at der i denne sag forelå en samlet og vedvarende overtrædelse, uden at det er nødvendigt at godtgøre, at de foreholdte former for praksis supplerer hinanden, idet en samlet og vedvarende overtrædelse kan tilregnes ikke-konkurrerende virksomheder og ikke nødvendiggør en systematisk definition af de relevante markeder, og idet det lægges til grund, at appellanten var ansvarlig dels for sin direkte deltagelse i den foreholdte overtrædelse, dels for sin indirekte deltagelse i denne overtrædelse, for så vidt som selskabet havde kendskab til alle de andre overtrædelser, som de andre karteldeltagere påtænkte eller havde gennemført for at forfølge de samme mål, eller at det med rimelighed kunne forudse dem, og det var indstillet på at løbe den dermed forbundne risiko.

168 Hvad endelig angår appellantens argumenter om en delvis annullation af den omtvistede afgørelse, som blev fastslået i andre sager vedrørende dette kartel, skal det bemærkes, at alene Retten har kompetence til at vurdere beviserne om de forskellige nationale markeder. I det omfang denne argumentation tilsigter at rejse tvivl om, hvorvidt der foreligger en samlet, kompleks og vedvarende overtrædelse, skal det, som anført i nærværende doms præmis 62, bemærkes, at den omstændighed, at Retten annullerede den omtvistede afgørelse delvist, for så vidt som den vedrører beviset for, at visse af de berørte virksomheder havde deltaget i den foreholdte overtrædelse på visse geografiske markeder i bestemte perioder, ikke er tilstrækkelig til at rejse tvivl om Rettens konstatering om, at der eksisterede en samlet plan, der omfattede alle tre undergrupper af produkter og de seks berørte medlemsstater, og et identisk mål om at fordreje konkurrencen.

169 Det ottende anbringende må derfor forkastes, dels som uvirksomt, dels som ugrundet.

Det tiende og det ellevte anbringende

Parternes argumenter

170 Med sit tiende anbringende har appellanten gjort gældende, at Retten begik en retlig fejl ved ikke fuldstændigt at udøve den fulde prøvelsesret, den er indrømmet.

171 I den appellerede dom udøvede Retten i modsætning til appellantens påstande således alene en legalitetskontrol af fastsættelsen af bøden.

172 Appellanten har gjort gældende, at Retten og Domstolen af hensyn til retssikkerheden og med henblik på at sikre retten til en retfærdig rettergang er forpligtet til i alle sager, som de forelægges vedrørende Kommissionens fastsættelse af en bøde eller tvangsbøde, reelt at udøve den fulde prøvelsesret, som de er tillagt i henhold til artikel 31 i forordning nr. 1/2003, navnlig i en sammenhæng, hvor ingen retsregel foreskriver en harmonisering af sanktionerne, og hvor Kommissionen har anvendt tre forskellige bødeberegningsmetoder for 1998-2006.

173 I nærværende sag har appellanten gjort gældende, at Retten ikke foretog en uafhængig efterprøvelse af bødens oprindelige beløb, og at bøden skulle være nedsat som led i udøvelsen af den fulde prøvelsesret under hensyntagen til grovheden af overtrædelsen, som blot vedrører et begrænset antal, hovedsageligt små, medlemsstater. Det kan i denne forbindelse ikke erkendes, hvorfor Kommissionen straffede den foreholdte adfærd i nærværende sag hårdere end karteller af samme art, der dækkede hele Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområdes territorium. Endvidere burde Retten have indrømmet appellanten en bødenedsættelse for en tilsidesættelse af princippet om en rimelig frist som følge af den meget lange varighed af den administrative procedure, der varede næsten seks år.

174 Med sit ellevte anbringende har appellanten påberåbt sig en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet. Appellanten har i denne forbindelse gjort gældende, at Retten for at fastslå overtrædelsens grovhed skulle have taget hensyn til den pågældende overtrædelses påvirkning af markedet samt til omsætningen på de relevante markeder, hvilket den ikke gjorde.

175 Retten skulle ligeledes have sikret sig, at de ved den omtvistede afgørelse pålagte bøder i deres helhed var forholdsmæssige, hvilket ikke er tilfældet, når den af overtrædelsen dækkede samlede omsætning er på 115 mio. EUR, og de samlede bøder er på 71,5 mio. EUR.

176 Appellanten har derfor nedlagt påstand om, at Domstolen berigtiger Rettens ulovlige undladelser og selv nedsætter de pålagte bøder.

177 Kommissionen har påstået det tiende og det ellevte anbringende forkastet.

Domstolens bemærkninger

178 Det følger af fast retspraksis, at den legalitetskontrol, der er indført i artikel 263 TEUF, indebærer, at Unionens retsinstanser udøver en såvel retlig som faktisk kontrol af den omtvistede afgørelse i betragtning af de argumenter, som appellanten har fremført, og at de har beføjelse til at bedømme beviser, annullere denne afgørelse og ændre bødebeløb (jf. dom af 10.7.2014, Telefónica og Telefónica de España mod Kommissionen, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, præmis 53 og den deri nævnte retspraksis).

179 Legalitetskontrollen kompletteres af den fulde prøvelsesret, der er tillagt Unionens retsinstanser ved artikel 31 i forordning nr. 1/2003, i henhold til artikel 261 TEUF. Denne kompetence giver Unionens retsinstanser beføjelse til ud over en simpel legalitetskontrol af sanktionen at anlægge sin egen vurdering i stedet for Kommissionens og derfor ophæve, nedsætte eller forhøje den pålagte bøde eller tvangsbøde (jf. dom af 8.12.2011, Chalkor mod Kommissionen, C-386/10 P, EU:C:2011:815, præmis 63 og den deri nævnte retspraksis).

180 Unionens retsinstanser er med henblik på at opfylde kravene til en fuld prøvelse som omhandlet i chartrets artikel 47 hvad angår bøden under udøvelsen af de i artikel 261 TEUF og 263 TEUF fastsatte kompetencer forpligtede til at undersøge ethvert retligt eller faktisk klagepunkt, der har til formål at

godtgøre, at bødens størrelse ikke er i overensstemmelse med overtrædelsens grovhed og dens varighed (jf. dom af 18.12.2014, Kommissionen mod Parker Hannifin Manufacturing og Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, præmis 75 og den deri nævnte retspraksis).

181 Udøvelsen af den fulde prøvelsesret svarer imidlertid ikke til en kontrol af egen drift, og proceduren er kontradiktorisk. Det er i princippet op til appellanten at gøre anbringender gældende til prøvelse af den omtvistede afgørelse og at fremlægge bevismateriale til støtte for disse anbringender (jf. dom af 18.12.2014, Kommissionen mod Parker Hannifin Manufacturing og Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, præmis 76 og den deri nævnte retspraksis).

182 Det skal i denne forbindelse fremhæves, at den manglende kontrol af hele den omtvistede afgørelse af egen drift ikke er i strid med princippet om effektiv domstolsprøvelse. Det er således ikke nødvendigt for at overholde dette princip, at Retten, der godt nok er forpligtet til at besvare de påberåbte anbringender og til at udøve en såvel retlig som faktisk kontrol, er forpligtet til af egen drift at foretage en ny og fuldstændig undersøgelse af sagen (jf. dom af 8.12.2011, Chalkor mod Kommissionen, C-386/10 P, EU:C:2011:815, præmis 66).

183 Endvidere fremgår det af Domstolens faste praksis, at Retten alene har kompetence til at efterprøve den måde, hvorpå Kommissionen i hvert enkelt tilfælde har vurderet den ulovlige adfærds grovhed. Under en appelsag er formålet med Domstolens efterprøvelse dels at undersøge, i hvilket omfang Retten juridisk korrekt har taget hensyn til alle væsentlige faktorer ved vurderingen af en given adfærds grovhed under hensyntagen til artikel 101 TEUF og artikel 23 i forordning nr. 1/2003, dels at undersøge, om Retten i tilstrækkelig grad har taget stilling til alle de argumenter, der er fremført til støtte for påstanden om bødenedsættelse. Grovheden af overtrædelser af EU-konkurrenceretten skal fastsættes på grundlag af en lang række elementer, der bl.a. omfatter omfanget af bødernes afskrækkende virkning, de særlige omstændigheder i sagen og dens kontekst, herunder de enkelte virksomheders adfærd og rolle ved gennemførelsen af kartellet, den fortjeneste, som virksomhederne har kunnet opnå herved, deres størrelse og værdien af de omhandlede varer samt den risiko, som overtrædelser af denne art indebærer for gennemførelsen af Unionens mål (jf. i denne retning dom af 11.7.2013, Team Relocations m.fl. mod Kommissionen, C-444/11 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:464, præmis 95, 99 og 100).

184 Det tilkommer endvidere ikke Domstolen, når den træffer afgørelse vedrørende retlige spørgsmål under en appelsag, af billighedsgrunde at omgøre det skøn, som Retten har udøvet under sin fulde prøvelsesret vedrørende størrelsen af de bøder, som pålægges virksomheder på grund af disses overtrædelse af EU-retten. Det er således kun i det omfang, at Domstolen måtte finde, at sanktionens størrelse ikke blot er upassende, men også så overdreven, at den bliver uforholdsmæssig, at det skal fastslås, at Retten begik en retlig fejl på grund af den upassende karakter af en bødes størrelse (jf. bl.a. dom af 30.5.2013, Quinn Barlo m.fl. mod Kommissionen, C-70/12 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:351, præmis 57 og den deri nævnte retspraksis).

185 Det er i lyset af denne retspraksis, at det tiende og det ellevte anbringende skal efterprøves.

186 Det fremgår klart af den nævnte retspraksis, at den fulde prøvelsesret for det første alene vedrører den pålagte sanktion og ikke hele den omtvistede afgørelse, og for det andet svarer hverken den fulde prøvelsesret eller legalitetskontrollen til en kontrol af egen drift, og disse kræver følgelig ikke, at Retten af egen drift foretager en fornyet, fuldstændig sagsoplysning uafhængigt af de klagepunkter, som appellanten fremsatte.

187 Det skal i denne sag fastslås, at Retten i den appellerede doms præmis 335 ff. foretog en effektiv kontrol af bøden, at den besvarede appellantens forskellige argumenter, og at den i den nævnte doms præmis 397-402 traf afgørelse om påstandene om bødenedsættelse, hvorved den, i modsætning til, hvad appellanten har gjort gældende, ikke blot kontrollerede dette beløbs lovlighed. Retten bemærkede navnlig i denne forbindelse i den appellerede doms præmis 384, at en koefficient på 15%

for koefficienterne for »overtrædelsens grovhed« og »ekstrabeløb« var mindstesatsen i betragtning af den pågældende overtrædelses særligt alvorlige karakter, og den fandt herefter i samme doms præmis 397-401, at ingen af de af appellanten fremførte forhold i første instans begrundede en bødenedsættelse.

188 Hvad nærmere bestemt angår undersøgelsen af den foreholdte overtrædelses grovhed skal det fastslås, at Retten i den appellerede doms præmis 381 henviste til punkt 23 i retningslinjerne af 2006, hvori bestemmes, at »[h]orisontale aftaler […] om prisfastsættelse, markedsdeling og begrænsning af produktionen, som normalt er hemmelige, betragtes på grund af deres art som de mest alvorlige konkurrencebegrænsninger, og i henhold til konkurrencepolitikken skal de straffes strengt. Den del af afsætningen, der tages i betragtning i forbindelse med sådanne overtrædelser, befinder sig derfor normalt på den øvre del af skalaen«. Retten anførte i den appellerede doms præmis 383 den begrundelse, som Kommissionen havde anført i 1211. betragtning til den omtvistede afgørelse, hvorefter den horisontale samordning af priserne på grund af dens art var en af de mest skadelige konkurrencebegrænsninger, og at overtrædelsen var en samlet, kompleks og vedvarende overtrædelse, der omfattede seks medlemsstater og de tre undergrupper af produkter, inden den i den appellerede doms præmis 384 fastslog den pågældende overtrædelses særligt alvorlige karakter, som begrundede anvendelsen af en koefficient på 15% for overtrædelsens grovhed, og i den nævnte doms præmis 385 fastslog, at appellanten havde deltaget i en »central gruppe af virksomheder«, der havde gennemført den konstaterede overtrædelse.

189 Eftersom Retten herved tog hensyn til alle de relevante parametre med henblik på at efterprøve den foreholdte overtrædelses grovhed, og da den horisontale samordning af priser og appellantens deltagelse heri i øvrigt var bevist, og eftersom Retten besvarede appellantens argumenter desangående, begik den ikke en fejl og opfyldte sin forpligtelse til en effektiv domstolskontrol af den omtvistede afgørelse.

190 Hvad angår efterprøvelsen af den administrative procedures uforholdsmæssige varighed skal det bemærkes, at selv om Kommissionens tilsidesættelse af princippet om overholdelse af en rimelig frist kan begrunde en annullation af en afgørelse, som denne har truffet ved afslutningen af en administrativ procedure på grundlag af artikel 101 TEUF og 102 TEUF, hvis denne tilsidesættelse ligeledes indebærer en tilsidesættelse af den omhandlede virksomheds ret til forsvar, kan en sådan tilsidesættelse af princippet om overholdelse af en rimelig frist, selv hvis denne antages godtgjort, ikke medføre en nedsættelse af den pålagte bøde (jf. bl.a. domme af 9.6.2016, CEPSA mod Kommissionen, C-608/13 P, EU:C:2016:414, præmis 61, og PROAS mod Kommissionen, C-616/13 P, EU:C:2016:415, præmis 74 og den deri nævnte retspraksis). I den foreliggende sag er det, som det fremgår af nærværende doms præmis 173, ubestridt, at appellanten med sit argument vedrørende Rettens urigtige vurdering af den administrative procedures uforholdsmæssige varighed udelukkende har tilsigtet at opnå en nedsættelse af den bøde, som selskabet blev pålagt.

191 Dette argument må derfor forkastes som uvirksomt, uden at det er fornødent at tage stilling til, om det er begrundet.

192 Hvad angår proportionaliteten af den pålagte bøde som sådan har appellanten ikke fremsat noget argument, der kan godtgøre, at den pålagte sanktions størrelse er upassende eller uforholdsmæssig. I denne forbindelse skal argumentet om, at bødens størrelse på 71,5 mio. EUR er uforholdsmæssig i forhold til den af kartellet omfattede omsætning på 115 mio. EUR, forkastes. Det er i denne sag nemlig ubestridt, at den pålagte bøde blev nedsat, så den ikke oversteg 10% af appellantens samlede omsætning i det foregående regnskabsår, jf. artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003. Denne grænse sikrer således, at bødens størrelse ikke er uforholdsmæssig i forhold til virksomhedens størrelse, som denne fremgår af dens samlede omsætning (jf. i denne retning dom af 28.6.2005, Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P og C-213/02 P, EU:C:2005:408, præmis 280-282).

193 Henset til disse omstændigheder må det tiende og det ellevte anbringende forkastes, dels som uvirksomme, dels som ubegrundede.

194 Da ingen af appellantens anbringender er taget til følge, skal appellen forkastes i sin helhed.

Sagens omkostninger

195 I henhold til artikel 184, stk. 2, i Domstolens procesreglement træffer Domstolen afgørelse om sagens omkostninger, såfremt appellen forkastes. I henhold til procesreglementets artikel 138, stk. 1, der i medfør af samme reglements artikel 184, stk. 1, finder anvendelse i appelsager, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da Kommissionen har nedlagt påstand om, at appellanten tilpligtes at betale sagens omkostninger, og appellanten har tabt sagen, bør appellanten pålægges at betale sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Første Afdeling):

1) Appellen forkastes.

2) Villeroy & Boch AG betaler sagens omkostninger.

Underskrifter